

İleri Marjinalite Perspektifinden Altındağ'a Bakış: Suçun Mekânı, Mekânın Suçu mu?¹

*

Boran Ali Mercan
Ankara Üniversitesi

Öz

Türkiye sosyal bilimler yazımında mekân ve suçluluk arasındaki ilişki, sosyolojik pozitivist temelde, nedenselliğe dayalı ve indirgemeci bir tarzda kurulmaktadır. Bu yazının amacı mekân ve suçluluk arasındaki ilişkiyi psikososyal süreçleri de dışlamaksızın sosyal, ekonomik ve kültürel olmak üzere çok boyutlu bir tarzda inşa etmektir. Ankara'nın Altındağ ilçesi örneğinde, Loïc Wacquant'ın eğilimsel eylem teorisi ve ileri marjinalite sosyolojisinin argümanları suçlu failliğin/aktörlüğün oluşum koşullarını anlamak için ileri sürülmektedir. Neoliberal küresel kapitalizmin etkisiyle, çöküntü mekanlarında ücretli emeğin sosyal vasfının yitimi, makroekonomik bölgesel süreçlerden kopuş, bölgenin kamusal/sosyal damgalanması, mekâna yabancılaşma, hinterland kaybı ve sosyo-sembolik parçalanma gibi unsurlar yoksulluk ve yoksunluğu derinleştirirken enformel ve kriminal sektörleri tek alternatif olarak öne çıkarmaktadır. Öte yandan, ileri marjinalleşmeyle çöküntüleşen ve gettolaşan semtlerde suçlu sosyal tiplerin mevcudiyeti önemlidir; damgalı mahallerin gençleri ile suçlu figürler arasındaki psikososyal etkileşim ve karşılaşmalar, suçlu alt kültürünün kendine özgü bedensel ve zihinsel eğilimler kümesinin edinim ve aktarımını mümkün kılan önemli momentlerdir. Kısaca, çöküntüleşmiş mekanlardaki yoğunlaşmış suçluluk hallerini anlama ve açıklamaya çalışırken lenslerimiz çok boyutlu olmak durumundadır.

Anahtar Kelimeler: Suçluluk, mekân, Altındağ, eğilimsel eylem teorisi, ileri marjinalleşme sosyolojisi.

¹ Bu yazının hazırlanmasında düzeltme, değerlendirme ve görüşlerini sunan Ozan Değer ve Yiğit Karahanoğulları'na teşekkürü borç bilirim.

Gazing at Altındağ from the Perspective of Advanced Marginality: Is the Space of Crime the Crime of Space?

*

Boran Ali Mercan
Ankara University

Abstract

The literature of Turkish social sciences sets up the relationship between space and criminality in a quite sociologically positivist manner, relying on causality and reductionism. This article thus aims to deconstruct this relationship by a multidimensional perspective including socio-economic and cultural ones but also without excluding the role of psychosocial processes. By the case of Ankara's district Altındağ, this paper suggests Loïc Wacquant's dispositional theory of action and sociology of advanced marginality in order to understand the formative conditions of criminal agency. With the impact of neoliberal global capitalism, while desocialised wage labour, functional disconnection from macroeconomic trends, territorial stigmatisation, spatial alienation, loss of hinterland and socio-symbolic fragmentation have all aggravated poverty and deprivation in the Altındağ slums, they have also driven informal and criminal sectors as a single alternative for the deprived population. In these conditions, the subject's encounters with criminal social types is of significance in advanced marginalised slums/ghettoised neighbourhoods; the psychosocial interaction between the stigmatised neighbourhood's youths and criminals renders possible the acquisition of the criminal subculture's peculiar bodily and mental dispositions. In short, we should have multidimensional lenses to understand and explain criminal subjectivities intensified within slum areas.

Keywords: *Criminality, space, Altındağ, dispositional theory of action, sociology of advanced marginality.*

Giriş

Çöküntü mekân (*slum*) kavramı ile suçluluk (*criminality*) arasında genelde doğrudan bir ilişki kurulduğunu tespit etmek zor değil.² Kent ve suç temalarını bir araya getiren akademik çalışmalar bu konuda oldukça aceleci bir tutum sergiliyor – bkz. Karasu (2008, 2012a, 2012b), Sargın ve Temurçin (2009) ve Akalın (2016). Sosyo-ekonomik yetersizlikler ve yoksunluklarla örülü, toplumun kültürel sembolik dağarcığında “damgalanmış kent mekânının suçluluk olgusunu üretebildiği” önermesi oldukça yaygın bir kanı niteliğinde. Fakat neredeyse kanıksanmış söz konusu pozitivist tutum, kendinde bir ontolojisi olmayan suçluluğu adeta mekâna özgülemiş durumda. Metropol kentlerin belirli mahallerine yönelik kendinden menkul bir kesinliğe ulaşan bu yargının ciddi bir eleştirel bakışı artık hak ettiğini söylemeliyiz. Mevzubahis (aşırın) genelleyici eğilimin Türkiye sosyal araştırma geleneğine ve sosyal bilim pratiğine içkin olmadığını ifade etmekte fayda var.³ Türkiye’de oldukça etkin olan sosyolojik pozitivist yaklaşımın⁴

² Burada suç ile mekân arasında değil, fakat bir altkültürel formasyon görüngüsü olarak suçluluk kavramı ile mekân arasında ilişki kurduğuma özellikle dikkat çekmek istiyorum. Öte yandan, suç ve mekân arasındaki ilişkiyi inceleyen çok sayıda çalışma mevcut (Poyner, 1983; Newman, 1972; Harries, 1980; eleştirel bir bakış açısı için bkz. Hayward, 2004, 2012).

³ Bir altkültürel (*subcultural*) görüngü olarak suçluluk ile mekân ilişkisi çok uzun zamandır sosyolojik pozitivistimin ajandasında. Sosyolojik pozitivist bakış açısı suç, ayaşlık ve intihar oranları gibi sosyal karmaşanın (*social disorganisation*) belirleyici unsurlarının bilimsel ölçümünü belirli bir kent uzamı dahilinde gerçekleştiriyor. Suç oranlarının kent haritası üzerinde dağılımı “sosyal sorun”un (*social question*) yönetimi kaygısı ve istatistik dolayısıyla sosyal dünyanın bilgisine olan ihtiyaçla ortaya çıkmıştır demek yanlış olmaz. Bu bağlamda, sosyal istatistik çalışmalarının ortaya koyduğu veriler suç ve sapma davranışının ortaya çıktığı sorunlu kent alanlarının tespitini mümkün kılmıştır. Sorunlu noktaların tespit edildiği alanların kontrolü, “tedavisi” ve gelecekte sorunların yeniden belirişini önlemeye dayalı bir mantığın ürünü olan bu yaklaşım, Quételet ve Guerry gibi on dokuzuncu yüzyıl ahlak istatistikçilerinin çalışmalarına kadar götürülebilir (Hopkins Burke, 2009, s. 110). Yirminci yüzyıl başında, erken dönem Chicago Okulu’nun bu geleneği sahiplendiğini görüyoruz. Kent uzamının oluşumuna ekolojik bir yaklaşım getiren Chicago araştırmacıları kentin gelişimi ve yayılımını açıklarken kenti canlı bir organizma olarak tahayyül etmişlerdir. Buna göre insan topluluklarının kent zamanında yayılımı rastlantsal olmaktan uzak, tam tersine tıpkı bitkiler ve diğer organik canlılar gibi kent üzerinde belirli bir örüntü ihtiva etmektedir (Park, 1921). Kent içerisinde yaşayan topluluklar işgal, hakimiyet, yerini-devretme gibi mekânsal bir devinimi gösteriyorsa bu devinimin teleolojik aşamaları ve insan davranışı üzerinde etkisi de keşfedilebilir, bilinebilir (McKenzie, 1925, ss. 63–79).

temel epistemik ilkesi, kent görüngüsünün kendine has doğası ve yasaları olduğunu varsaymakta ve bu yasalar keşfedilebildiği ölçüde kent uzamında beliren suç, yoksulluk ve nüfusun kontrolü gibi sosyal sorunların anlaşılabilirliği ve çözümlenebileceğini ileri sürmektedir.⁵

Türkiye polis bilimleri yazınında sıkça görüldüğü üzere⁶, hemen her kentin suçlulukla özdeş bir mahallinin bulunduğu argümanı, temelini sosyolojik pozitivizmin çıkarımlarından almaktadır. Bu nedenle, sosyal bilimlerde yöntembilimin köşe taşlarını döşeyen erken dönem Chicago Okulu araştırmacılarının kullandığı ilksel metodları dahi içermeyen, büyük ölçüde varsayımsal nitelikte bir kanı olarak kentsel mekân ve suçluluk ilişkisi, teorik ve metodik bir bütünlükle çalışılmayı beklemektedir. Öte yandan, her ne kadar derinlikli ve çok-boyutlu bir çözümleme ihtiyacını ortadan kaldırmassa da gerçekçi bir bakış açısıyla yaklaştığımız takdirde kentsel mekân ve suçluluk ilişkiseliliğinin kendini dayattığını da söylemek durumdayız: Ankara'da nam-ı diğer Çiçin, İzmir'de Kadifekale, İstanbul'da Tarlabası mahallelerinin suçlulukla özdeş ünlerinin maduniyet ve yoksulluk hallerinin önüne geçtiğini ileri sürmek mümkün görünüyor. Kanımca şu soru oldukça önemli: Suçluluk ve mekân arasındaki ilişkisellik göz önünde bulundurulduğunda, suç mekânı olarak anılan/bilinen mahallerde suçlu alt kültürü ve suçlu özneliliğin ortaya çıkışını mümkün kılan koşullar nelerdir?

Bu yazıda amacım suç mekânı olarak anılan mahallerde suçluluğun oluşum koşullarının çok boyutluluğunu incelemek olacak. Başka bir ifadeyle, mekân ve suç arasındaki indirgemeciliğin önüne geçecek bir çerçeve çizmeye çalışacağım. Loïc Wacquant'ın iki temel teorik yaklaşımı, eğilimsel eylem teorisi (*dispositional theory of action*) ile ileri marjinalleşme sosyolojisi (*sociology of advanced marginality*) temel referans noktam olacak. Eğilimsel eylem teorisi, öznenin mikro-kozmozolojisinin belirli bir ortam (*milieu*) içerisinde oluşum koşullarını ele alırken faillik/aktörlük için gereken bedensel ve zi-

⁴ Örnekleri çoğaltılabilecek, pozitivist bir yaklaşımı mekân ve coğrafya ekseninde benimseyen çalışmaların başlıcaları için bkz. Taş ve Akça (2015), Keser ve Özel (2008), Eyyuboğlu ve Aktaş (2016), Ünlü ve Büyükgüçlü (2017).

⁵ Erken dönem Chicago araştırmacılarının dairesel kent gelişimi yaklaşımına referansla tahayyül ettikleri; ekonomik gelir düzeyi ve konut kalite-fiyatlarının yüksek olduğu bir merkez ile işçi sınıfı-orta sınıf ikamet alanlarının arasında kalan yetersiz altyapı, yaygın yoksulluk ve sosyal karmaşanın (*social disorganisation*) hüküm sürdüğü geçiş (*transitional*) veya çöküntü alanları suçun yoğunlaştığı bölgeler olarak telaffuz edilir (Shaw ve McKay, 1972, s. 174; ayrıca bkz. Hopkins Burke, 2009, ss. 110–41 ve Morrison, 1995, ss. 237–53).

⁶ Bu çerçevede temel örnekler Ahyev (2016), Ataç ve Gürbüz (2009), Karakuş ve Başbüyük (2010), Delice (2011).

hinsel eğilimler kümesinin yapılanış ve yapılandırış tarzlarını çözümlemektedir (Wacquant, 2016). Failin/aktörün belirli bir suçu icra edebilmesini mümkün kılan değerlendirilebilir/sermayeleşebilir bedensel ve zihinsel eğilimler kümesinin oluşum ilkeleri psikososyal bir içeriğe sahiptir; suç eylemine yönelik 'önplan' (*foreground*) çözümlemesinde (Katz, 1988), "Öteki"nin rol-modelliğinin özne üzerindeki duygulanımsal (*affect*) etkisi ve eğilimleri yapılandırıcı rolü göz ardı edilemez (Mercan, 2017, 2018). Diğer yandan, kriminal çekici Öteki ile öznenin karşılaşmasında etkili olan maddi koşulların önemine vurgu yapan ve mekânın rolünü de içeren 'arka plan' (*background*) faktörleri (Katz, 1988), Wacquant'ın Amerikan ve Fransa kenar mahallelerinden (*getto*) hareketle ileri sürdüğü ileri marjinalleşme (2008) tipolojisinde açıkça incelenmiştir: Ücretli emeğin sosyal vasfının yitimi, makroekonomik süreçlerden kopuş, bölgesel damgalama, uzamsal yabancılaşma, *hinterland* kaybı ve sosyo-sembolik parçalanma. Suçluluğu mekansal olana indirgemeksizin, mekansal olanla da bağıntısını ortaya koyan ileri marjinalleşme tipolojisini psikososyal süreçleri de içerecek şekilde birlikte ele almak, suçluluk ve mekân ilişkisini çözümlemek adına çok-boyutlu, çok-katmanlı bir portre çizme imkanı sunmaktadır.

İleri marjinalleşme sosyolojisinin, suçun mekânda oluşum koşullarını anlamak adına ne ölçüde açıklayıcı olduğunu görebilmek için tipolojinin argümanlarını Ankara'nın Altındağ ilçesi bağlamında çözümleyeceğim. Bunun için şöyle bir yöntem izlemeyi uygun buldum: Öncelikle psikososyal süreçlerin öznenin faillik ve suçluluk eğilimlerini nasıl yapılandığı anlamak amacıyla Altındağ'ın meşhur Çinçin semtine ilişkin "gerçekçi (*realist*)" edebi anlatıları dikkate alacağım. Yılmaz Güney'in mekânsal olarak Çinçin'de geçen romanında, 1974 senesinde Ankara Ulucanlar Cezaevi'nde kaldığı sürede Çinçinli tutuklu ve mahkûmlara bizatihi yazdırdığı ve kendi gözlemlerinden hareketle oluşturduğu anlatılar, suçlu özneliğini inşa eden psikososyal süreçlerin nasıl işlediğini anlamak adına oldukça önemli metinlerdir. Böyle bir yöntemin izlenmesinde Altındağ ilçesinde doğrudan kriminal/gayrimeşru bir hayat tarzını benimseyenlerin psikolojik ve psişik dünyasına ilişkin yürütülmüş bir çalışmanın henüz mevcut olmaması da etkili oldu. Buna karşın, ileri marjinalleşme argümanının Altındağ örneğinde ne ölçüde geçerli olduğunu anlayabilmek için çeşitli üniversitelerde Altındağ kentsel mekanıyla ilgili yapılmış yüksek lisans ve doktora düzeyinde çalışmaların elde ettiği bulgulardan yararlandım (Aktaş Yamanoğlu, 2008; Ersavaş, 2009; Bektaş, 2011; Danışan, 2011; Kök, 2011; Altınışık Uçar, 2015; Bal, 2015; Muşanoviç). İlgili çalışmalarda, özellikle Altındağ semt ve mahallele-

rinde yürütülen araştırmalar sırasında gerçekleştirilen görüşmeler, bu yazı için önemli bir veri seti haline geldi. Çalışmalardan elde edilen verilerin de ortaya koyduğu üzere ileri marjinalleşme, Altındağ örneğinde damgalı semtler için geçerli bir argüman olma özelliğine sahiptir ve suçluluğun oluşum dinamiğini hazırlamaktadır. Öznenin mikro-kozmozik dünyası ile mekânın çöküntüleşme faktörleri arasındaki giriftliği serimlemeden önce Altındağ'ın tarihsel demografik ve sosyo-ekonomik özelliklerini açıklayacağım ve sonra teorik argümanları, veriler ışığında tartışacağım.

Altındağ: Demografik ve Sosyo-ekonomik Özellikler

Ankara, merkezi konumu itibariyle erken Cumhuriyet döneminden günümüze sürekli göç alan bir kenttir. Kentin nüfus artış düzeyi de doğal olarak konut stoğunun fazlasıyla ötesine geçiyor. Çarpık kentleşme görüngüsünün Türkiye bağlamına özgü bir yapılaşma türü olarak düşünülebilecek gecekondulara sahip bir sorunsal teşkil etmiş vaziyettedir (Yasa, 1970; Drakakis-Smith, 1976; ayrıca bkz. Kirişçi, 2008, s.190). Öyle ki Ankara kentinde toplam gecekondular yerleşimi 2000'li yılların başında 500.000, bu gecekondulardaki nüfus ise 2.500.000'i bulmuşken kentin toplam nüfusunun %62,5'si gecekonduda yaşamaktaydı (Keleş, 2006, s. 569–70). Kentsel dönüşüm projeleri ve Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) müdahalesiyle gecekondular sorunu, bugün, üstesinden gelinmiş gibi görünse de çöküntü alanlarında varlığını sürdürmektedir (Açıkgöz, 2014). Gecekondular ve çöküntü alanı tartışmaları mevzu bahis olunca Altındağ, şüphesiz, Türkiye kent sosyolojisi tarihinin en tipik örneklerinden biridir.

Altındağ, Ankara'nın Kuzey yerleşim aksında yer alan Ulus meydanı eksenli eski kent merkezinin hemen yanı başında yer alan bir ilçesidir. 2017 yılı itibariyle 54 mahalleden oluşan Altındağ'ın nüfusu 371.366 olarak tespit edilmiştir. Altındağ kent merkezine yakın olması ve ekonomik-ticari iş olanakları sunmasından ötürü, özellikle 1950 sonrası Türkiye'nin kapitalizme eklenme süreciyle birlikte, kırsal alanda makineleşme nedeniyle işsiz ve âtıl kalan fakat karayolu ulaşımının yaygınlaşması sayesinde kırdan kente göç eden nüfusun yerleşim ihtiyacını karşılamış bir ilçedir (Şenyapılı, 2004; Tekeli, 1997; İçduygu vd., 1998). İlçenin yıllar içerisinde geçirdiği dönüşüm coğrafi bakımdan engelbeli fiziki şartlarına bağlanmış olsa da söz konusu dönüşümün kapitalist bir modernleşme projesinin neticesinde ortaya çıktığı

da unutulmamalıdır. Nitekim modern cumhuriyet başkentinin nüfus ve kent planları yapılırken konut yerleşimine imkân tanımayan coğrafi engebe-lerin ve eşiklerin planlarda âtil kalması, kente gelen kırsal nüfusun yerleşim ihtiyacını karşılayan “plan dışı” bir olumsuzluk yaratmıştır (Şenyapılı ve Türel, 1996). Halihazırda geçimlik geliri dahi olmayan ve kente iş aramaya gelen nüfus, kendi olanaklarıyla kent planlarında âtil kalan coğrafi eşikleri her türlü sıhhi imkandan uzak, derme çatma baraka yapılarla doldurmuştur (Aygül, 2014). Özellikle 1940 ve 1950’li yıllarda, ilçenin Aktaş, Hıdırlıktepe, Atıfbey ve o dönemde Yenidoğan ve Telsizler mahalleleri, yoğun göç baskısının yarattığı nüfus fazlasını soğurmuş yerleşim yerleri olarak öne çıkmıştır; ilk mukimler ise genel olarak Kürtler, Romanlar, Arnavutlar ve Tatarlar olarak tespit edilmiştir (Şenyapılı, 2004, s.128). Dönemin araştırmaları, ilgili nüfus gruplarının genelde marjinal işlerde çalıştığını işaret ediyor; araştırmalar henüz 1970’lerin başında ilçe nüfusun önemli bir bölümü vasıflı ve vasıfsız işçi statüsünde iken geri kalanın temizlikçi, müstahdem, kapıcı, çöpçü, hamal, işportacı ve pazarcı olarak çalıştığını saptamıştır (Kongar, 1974; Drakakis-Smith, 1976). Kırdan kente göçün 1970’li yıllarda ivme kazanması ve özellikle İç Anadolu kentlerinden de göç almasıyla birlikte Altındağ hayli heterojen bir demografik yapıya ulaşmıştır; hatta ilçenin bugün dahi bu özelliğini koruduğu söylenebilir (Ersavaş, 2009; Bektaş, 2011). Öte yandan, 1960–1980 döneminde ilçe nüfusunda meydana gelen artış 1990–2000’li yıllarda yerini düşüşe bırakmış durumda (Bektaş ve Yücel, 2013). Yaşanan göç neticesinde, yerleşik enformel ilişkilerin değişime uğradığı, komşuluk ve dayanışma ilişkilerinin zayıfladığı, bölgede suç oranlarının arttığı, yaşam kalite-koşullarının giderek gerilediği ve buna bağlı olarak yerleşiklerin kentin başka bölgelerine göç ettiği tespit edilmektedir (Bektaş, 2011, s. 114). Tam da bu noktada Altındağ ilçesinin belirli mahallerinin kentin içinde bir iç-kent (inner-city) haline gelmesi ve çöküntü alanına dönüşmesi sürecini (1940–2000) cumhuriyetin modernleşme projesi ve buna bağlı imar mantığından bağımsız düşünmemekte fayda bulunmakta.

Yukarıdan aşağı bir modernleşme projesi olarak genç cumhuriyet rejimi ve kurucu elitleri, başkenti İstanbul’dan Ankara’ya taşıdıklarında modern Türkiye’nin sembolü olabilecek bir kent yaratmak istediler (Batuman, 2002; Nalbantoğlu 1997). Batı estetik ve kültürünün sanatsal-mimari bir temsiline tekabül edecek modern bir kent inşası için Avrupa’dan davet edilen kent planları, bulvarlar, parklar, yeni devlet binaları ve opera ve bale gibi Batı modernitesinin kültürel öğeleriyle bezenmiş bir başkent yaratmak için görevlendirildiler (Bozdoğan, 1997). 1930’lı yıllarda planlayıcısının adıyla anı-

lan Jansen planı, kentin kuzey-güney aksı üzerinde yer alan yerleşim dokusunu doğu-batı aksında yeniden kurguladığında eski kent merkezi olan Ulus, yerini Batı yönünde Yenişehir'e bırakmıştır (Şenyapılı, 2004, s. 15). Sonraki on yıllarda, Ankara, güneybatı yönünde yapılaştı ve bu aks üzerinde yeni yerleşim alanlarının ortaya çıkışı, orta ve üst sınıfların konut taleplerine yanıt verdi. Henüz 1970'lerin ortasında Altındağ ilçesinin nüfus yoğunluğu doygunluk noktasına ulaştığında ilçenin vaziyeti ve akibetinin kent plancılarının o dönemde pek umurlarında olmadığını düşünmek mümkün; nitekim bölgeye ilişkin yönetimsel bir müdahalenin varlığına işaret edebilecek herhangi idari bir plan ve eylemin mevcut olmadığını görüyoruz. Ayrıca o dönem kırdan kente göçün artan baskısından dolayı planlarda öngörülen nüfus artış istatistiklerinin fazlasıyla aşılması, ilçenin belirli semtlerinin çöküntüleşmesini hızlandırmış gözüküyor. Keza 1970-1980'li yıllarda artan göç baskısı nedeniyle Altındağ'ın yeni gelen nüfusu içerebilme kapasitesi çoktan aşılmış olacak ki Ankara'da yeni gecekondu alanları ortaya çıkmış: Geniş vadi tabanı özelliği ve yeşil alanlarından ötürü yapılaşmaya müsait Keçiören ve Etlik gibi bağ ve bahçelerin yanı sıra Dikmen Vadisi de gecekondulaşmaya maruz kalmıştır (Aydın, 2012, s.88; Türker-Devecigil, 2005, s.212).

1990'lara gelindiğinde, süregelen göçün yarattığı baskı neticesinde, Altındağ'ın nüfus yoğunluğundaki artış gecekondu türü yapılaşmayı sadece Altındağ'a özgü kılmamış, gecekondulaşma sürecini kentin hemen her bölgesine taşımıştır. Fakat Ankara Kalesi'nin güney yerleşim aksı boyunca tipik bir barınma tarzı olarak on yıllarda yapılaşan gecekondu mahalleleri (Erendil ve Ulusoy, 2004, s. 237), görece yeni gecekondulaşan bölgelere tezat bir biçimde, sosyal ve kültürel bireyi içerici (inclusionary) niteliğini giderek kaybetmiştir (Bektaş, 2011, ss. 114-8). Başka deyişle, bölgede yaşayanların kolektif aidiyet oluşturabilecekleri ve birbirine tutunarak ayakta kalabilecekleri enformel sosyal ağlar, bireyi koruyucu-kollayıcı niteliğini yitirmiştir. Özellikle halk arasında Çinçin olarak bilinen semtin, kentin kamusal hizmetlerinden koparak içe kapanması, bir yandan giderek yoksullaşıp yoksunlaşırken öte yandan diğer gecekondu alanlarından farklılaşacak derece suç ve şiddetle özdeşleşmesi, araştırmacılar tarafından yerinde bir tespitle, Çinçin'in "gettolaştığı" şeklinde yorumlanmıştır (Erman, 2007; Ersavaş, 2009; Hatiboğlu Eren, 2014). Mesela, Altındağ Tepesi bölgesi son derece düşük bina-yapı kalitesi, görece nüfus yoğunluğu, alt yapı ve kamusal hizmet yetersizliği ve sosyal damgalanma nedeniyle mekânsal çöküntüleşme ve hatta gettolaşmanın en dikkat çekici örneklerinden birini oluşturmaktadır.

dır (Bektaş ve Yücel, 2013). Bu bağlamda, modern cumhuriyet tarihi boyunca gecekondulaşmış ve son zamanlarda da kentsel dönüşüme uğrayan Ankara kentinin Altındağ ilçesi tarihsel bir örnek haline gelmiştir.

Çöküntüleşme nedenleri erken cumhuriyet dönemine kadar götürülebi-
lecek Altındağ ilçesinin Aktaş ve Gültepe gibi muhtelif mahallelerinin kent-
sel dönüşüm sonucu kentsel-estetik mimari açıdan olmasa bile sosyo-
kültürel ve ekonomik marjinalliği, günümüzde halen devam etmektedir.
Kentsel dönüşümün bu anlamda başarısızlığı, Altındağ'ın bugününe ilişkin,
öncelikle, neoliberalizmin telaffuzunu şart koşuyor. Neoliberal küresel kapi-
talizm, Türkiye özgüllüğünde, kırdan kente yeni göçenler ile önceki kuşak-
lar arasında kent yoksulluğunu rantiyeleştirmiş (Işık ve Pınarcıoğlu, 2001);
Altındağ özelinde ise gecekonduların sahipliği ve bu statünün dışında kalanlar
ayrımı/ikiliği temelinde mekânsal çöküntüleşmeyi derinleştirmiştir (Erol ve
Erdoganaras, 2013). Çöküntü mekânlarının bir "kent estetiği" sorunu olarak
kodlandığı günümüzde soruna ilişkin çözüm daha çok piyasa ekseninde
geliştirilmiş vaziyette. Sorun sadece bir estetik sorunu olarak telaffuz edilince,
hiper-tüketim kültürüne uygun sürekli dönüştürme ve yenilemenin,
yoksulluk, yoksunluk, mekânsal damgalama ve suç gibi sorunlara yönelik
aslı çare olarak ileri sürülmesi kaçınılmaz hale geliyor.

Ankara'da orta ve üst sınıf yerleşim yerlerine olan yakınlığıyla bilinen
Dikmen Vadisi gecekondularını bölgeden arındırmak kentsel mutenalaş-
tırma/soylulaştırma (gentrification) ve dönüşümün ilk hedefi olmuş iken,
Altındağ kentsel dönüşümle görece geç tanışmıştır. Nitekim Dikmen Vadisi
kentsel dönüşüm süreci 1989 yılında başlatılmışken Altındağ kentsel dönü-
şüm süreci 2000'li yılların başında hayata geçirilmiştir (Dündar, 2001; Gü-
nay, 2009). Altındağ Belediyesi ile TOKİ tarafından etaplar halinde aşama-
landırılan Atilla-Aktaş ile Gültepe (Çinçin) mahalleleri dönüşüm projeleri
2008 yılında sonuçlandırılmış ve 800'e yakın konut inşa edilmiştir; ayrıca
Doğantepe, Bentderesi, Gökçeneffe, Şükriye ve Başpınar mahalleleri dönü-
şüm projeleri de tamamlanmıştır (Açıkgöz, 2014; Güzey, 2009; Uzun ve
Simsek, 2015). Dönüşüm süreci ve sonrasında bölgede yürütülen araştırmalar,
Altındağ belediyesi ile TOKİ tarafından yürütülen kentsel dönüşüm
projelerinin Altındağ'ın sadece kentsel-estetik görünümünü hedef alırken
dönüşümün yarattığı sosyo-ekonomik ve kültürel etkileri göz ardı ettiğini
vurgulamıştır (Erman, 2011, 2012; Hatiboğlu Eren, 2014). Daha da önemlisi
bölgede yürütülen araştırmalar kentsel dönüşüm ve mutenalaşmanın Al-
tındağ'ın damgalı muhtelif semtlerinde suç ve suçluluk olgusunu ortadan
kaldırmadığını, tam tersine suç ve şiddetin yaygınlaştığını, mevcut krimi-

nalleşmenin bölge sakinleri tarafından halen önemli bir sorun olarak görül-
düğünü ve uyuşturucu ticareti ile bölgenin giderek özdeşleştiğini ortaya
koymaktadır (Erman, 2007; Ersavaş, 2009; Bektaş, 2011; Bektaş ve Yücel,
2013). Kentsel dönüşüm neticesinde, özellikle uyuşturucu madde satışı gibi
narkotik suçlarda yukarı yönlü gidişat, dönemsel olarak sekteye uğramış
gözükse bile bölgede konuşlanan uyuşturucu ticaretinin seyrinde herhangi
bir düşüş saptanmamıştır (Akalin, 2016).

Altındağ'ın tarihsel, sosyal, ekonomik ve kültürel dokusu dikkate alındı-
ğında, açıktır ki mekân ile suçluluk arasında çok boyutlu bir çözümleme
çerçevesi ileri sürmek gerekiyor. Bu nedenle, psikososyal boyutları da dış-
lamadan bütünsel bir perspektif çerçevesinde Wacquant'ın ileri marjinalite
kavramının epistemik ilkelerini bir ideal tip olarak kabul edeceğim ve Al-
tındağ mekânında suçluluğun oluşum koşullarının sosyo-ekonomik, kültü-
rel ve sembolik boyutlarını aşağıda ele alacağım. Ama öncelikle psikososyal
süreç ve eğilimlerin mekânla olan ilişkisine bakmakta fayda var.

Mekân ve Eğilimler

Klasik sosyolojinin terminolojisiyle ifade edecek olursak, Altındağ ilçesinin
cemaat-ı meşhuresinin sosyo-kültürel "yapısı" ile malum suç eğilimlerini
mekân bağlamına nasıl yerleştirebiliriz? Bu soruya en iyi yanıtı, mekânın
tarihsel sosyolojik izleşini de serimleyecek biçimde, kanımca, Yılmaz Gü-
ney'in *Soba, Pencere Camı ve İki Ekmek İstiyoruz* adlı romanının 'Çinçinbağları
Anaokulu' başlıklı birinci bölümünde bulabiliriz (1997 [1977], s.17-37). Gü-
ney, öncelikle, Çinçin'in sosyo-mekânsal görünümünü şöyle tasvir eder:

Çinçin içlerine girildikçe, yoksulluk, bakımsızlık, pislik, ilkelik, çaresizlik be-
lirtileri, daha doğrusu Çinçin'in acı gerçeği bütün sarsıcılığıyla her adımda,
her kıpırtıda, en belirgin özellikleriyle kendini gösterir. Kerpiç yapılı, çorak
damlı, duvarları kirli, derme çatma evler, ne sevinçleri, ne de tatsızlıkları giz-
leyebilirler. Evlerin önünde iplere, dallara serili, her biri ayrı ayrı yoksulluğu
belgeleyen rengârenk eski çamaşırlar, çocukların kararmış, çatlamış çıplak
ayakları, ahırlar, at arabaları, burun direklerini sızlatan çöp kokusu, lağım ko-
kusu, çöplük kokusu, yıkık bir duvar, duvar diplerinde kümelenmiş yaşlı ka-
dınlar, kahve önlerinde, bakkal önlerinde şarap içen esrar içen yaşlı Kürtler,
Çingeneler ... Eski tahta, teneke ya da taş yığınlarıyla çevrili küçük avluları,
dut, erik ağaçlarıyla süslü evler, genellikle iki oda bir aradır... Evlerin helâsi
dışarıdadır. Tahta tenekeyle çevrilidir. Eski bir savan, çuvaldan bozma bir ör-
tü kapı yerinedir. Komşular birbirlerinin osuruklarına bile tanık olurlar, Saba-
hın erinde ısıtılan su, suyu ısıtan kadın, gece olanların duyurucusudur ... Ban-
yo yapılacak yeri de yoktur. Küçük büyük, erkek kadın, hepsi de leğende yı-

kanırlar. Ocak avludadır. Yemek burada pişer, su burada ısıtılır (Güney, 1997, s. 20).

Güney'in romanı kaleme aldığı tarihte Çalışkanlar, Gültepe, Server Somuncuoğlu ve Kemal Zeytinoğlu mahallelerinden oluşan ve halk arasında Çinçin olarak bilinen semt açıkça kent merkezinde bir *inner-city* portresi çizmektedir. Güney'in çarpıcı tasvirinin bize anlattığı suç ve suçluluğun belirdiği mekânın sosyal eşitsizliklerle bezenmiş bir özelliğe sahip olmasıdır. Toplumun yoksul ve sisteme tehdit oluşturabilecek Ötekisinin barındığı mekânlar/mahaller, yoksulluğu ve yoksunluğu paylaşmaktan başka çaresi olmayan toplumun en alt sınıfsal kesimlerinin ve dışlanan etnik grupların mekânsal anlamda zoraki bir arada oluşuyla malûldür. Sosyal etiketleme ve kamusal damgalamanın da şekillendirdiği bu süreç, "suçlu" sosyal tipinin "yoksul" ve "ayrık" bölgeye, Çinçin'e özgülmesini kaçınılmaz kılıyor. Mekân ve suçluluk üzerine yürütülen araştırmaların çoğunda tespit edilebilecek "illiyet kuran" aceleciliğin de önemli nedeni, aslında, en alt sınıfsal kesimler ve dışlanan etnik gruplar ile toplumun tüm Ötekilerinin mekânsal bir arada bulunmak zorunluluğundan ileri gelmektedir. Kamusal damgalamanın homojenleştirici etkisi zoraki bir arada varoluş halini görünmezleştirir; sosyo-uzamsal sürgün (*socio-spatial relegation*) mekânlarında herkes tek tip ve aynıdır (Wacquant, 2008, s. 2). Dışarıklı Ötekinin bakışı tüm yoksulluğu ve yoksunluğu homojenize ederken yoksul bireylerin farklılıkları (fiziksel ve zihinsel farklılaştırıcı tüm eğilimler vb.) ortadan kalkar. Zengin Ötekinin mekânında yoksul görünmezdir, görülmez (Erdoğan, 2007); fakat, yoksul kendi mekânında da ayırt edilmediği ölçüde farksız ve görünmezdir. Bu nedenle, belirli bir sosyal grubun bir diğeriyle zoraki bir arada bulunma halinden türeyen yaşam tarzlarının etkileşim süreçlerini ortaya koymak, kanımca, mekân ve suç arasında bir takım kaba nedensellikleri kurmayı önlemek adına son derece önemli. Sadece sosyo-sınıfsal ve etnik nedenlerden dolayı değil toplumun tüm dışlananlarının mekânsal iç içe varoluşu aynı zamanda tehlikeli, kanunsuz ve gayrimeşru olanla da karşılaşmak ve etkileşmek anlamına gelmektedir. Keza suçlu alt kültürünün oluşumu suçlu dili ve argosu, suç teknikleri ve kültürünü öğrenebilmeyi mümkün kılacak fırsatların belirli bir mekânda mümkün oluşuna bağlıdır; söz konusu mekân kimi zaman bir sokak köşesi kimi zaman bir çete muhiti (*turf*) kimi zaman da bir mahalle olarak karşımıza çıkar (Thrasher, 1927; Cohen, 1955; Cloward ve Ohlin, 1960). Dolayısıyla, belirli bir mekânsal bağlamda, Güney'in yıkık, dökük, sağlıksız yaşam koşullarının fiziki tasviriyle

başladığı anlatısından, Çinçinli çocuğun adım adım suç dünyasına yolculuğundaki sembolik, semantik, bilişsel ve bilinçdışı bütün uğraklar göz önünde bulundurulmalıdır. Bu çerçevede, Güney, suçlu failliğin/aktörlüğün gerektirdiği eğilimlerin aslen sokak sosyalizasyonu sayesinde kazanılabildiğinin ip uçlarını verir. Güney, adeta bir sosyal antropolog gözüyle 1970'li yılların Çinçin'inde çocuk olmanın ne olduğunu şöyle anlatıyor:

Sokak Çinçin'li çocuğun anaokuludur; zarboyu, cibeği, esrar kokusunu, mahallenin ünlü kabadayılarını, tufacılarını, kumaları, çocuk kumarlarını sokakta tanır; imrenme ve hayranlık duyduğu örneklerle sokakta karşılaşır. Çok küçük yaşlarda her türlü kanunsuzluğun doğal tanığı olur. Beş yaşlarında cıgara içmeyi öğrenir. (Güney, 1997, s. 26)

Çocuğun anlam haritasını şekillendiren unsurlar olarak imrenilen gayrimeşru imgelerin duygulanımsal (*affective*) etkisi mekân üzerinde psikososyal dinamiklerin önemine işaret ediyor. Kabadayı ve tufacı (hırsız) sosyal tiplerinin kültürel bilinçdışında nasıl bir konumda bulunduğu ve çocuktan bir suçlu tipi (aktörü) yaratacak şekilde onun bedensel-zihinsel eğilimlerini nasıl şekillendirdiği anlamak psikososyal yöntemlerinin işe koşulmasını şart kılıyor. Bu bağlamda, mekânın özne üzerindeki etkisi mekânı anlamlandırmanın, çekici kılan başka aktörlerin duygulanımsal bakışının önemini dikkate almayı gerektiriyor. Bu husus Güney'in cezaevinde hayat hikayesini kaleme aldırtdığı tufacı bir çocuğun otobiyografisinde açıkça belirlemektedir:

On ay sonra tahliye olmuşum. Annemler kapıdan aldılar beni. Onlarla eve dahi gitmedim. ... Çinçinbağları eşeklerin anırdığı, çıplak ayaklı çocukların çamurlar içinde gezdiği mahalleme gittim. Çinçin Dört yol'a ulaştığımda bizden büyük külhanbeylerin kahvenin yan tarafında içki içtiklerini gördüm. Hemen sırtımı dönüp boynumdaki kravatı çıkardım ve yürüdüm. Beni tanıyanlar geçmiş olsun diyorlardı. Ben de daha ayrı bir yürüyüş, daha başka bir sesle sağolun'u yapıştırıyordum. On ay cezaevinde yatmışım. Bu bana bir güç, bir güven, karşımdakilere de bir ürkeklik veriyordu belli. İşte böyle bir mahalleydi benim mahallem. Adam vurmak, hırsızlık, esrar içmek, kumar ve oğlancılık; bunlar normaldi Çinçin'de, en iyi çalan en yüce olurdu. Çalışan çocuklara pısırik derlerdi, küçümsenirlerdi. Onlar da bizi görünce ya annelerinin çağırtdığını bahane ederek evlerine kaçarlar veya bizden birkaç tokat ve tekme yerlerdi (Güney, 1997, s. 35).

İmrenilen, hayran olunan kabadayılar ve hırsızların sokağın anlam dünyasını ve arzularını kuşattığı bir ortamda çocuk ile Ötekinin karşılaşma momentleri dikkatlerin yönlendirilmesi gereken bir husus. Altındağ'ın damgalı mahallerinde doğan çocukların içine doğdukları ortamın (*milieu*)

sembolleri ve kültürel dağarcığını içselleştirirlerken deneyimledikleri duygulanımların nasıl bir faillığe itki oluşturduğu ve söz konusu failliğin nasıl bir bedensel somutlanma tarzını hem yarattığı hem de gerektirdiği önemli bir sorunsal teşkil ediyor. Dolayısıyla, öznelikten aktörlüğe, çocuğun suç aleminin bir faili/aktörü *oluş* yolculuğunu; çocuğun bugününden geçmişine giderek, kendi iç dünyasındaki travmatik-etkileyici uğrakları içerisinde çıkageldiği koşullarla sınırlı sosyal yörüngesi ile etkileşimi bakımından incelememiz gerekiyor. Bu noktada Loïc Wacquant'ın eğilimsel eylem teorisinden (*dispositional theory of action*) bahsetmemiz kaçınılmazdır.

Wacquant davranışın olumsal tezahürüne bilinçdışı yön veren zamanla çökelmiş bedensel ve zihinsel eğilimler kümesinin çeşitli sosyal sahaların niteliğine göre nasıl değerlendirildiği ve sosyal pratik adı altında ortaya çıktığını ifade eden Bourdieu'nün sosyal pratik teorisinden hareket etmektedir (Wacquant, 2016). Eğilimsel eylem teorisi, aktörün bedensel ve zihinsel pratiklerinin çökme sürecini analitik olarak üç düzeyde incelemeyi öğretir: Bir eylemi gerçekleştirebilmek için gerekli olan istenç ve iradenin oluşturduğu çabanın bedensel somutlanma biçimlerini ifade eden gayretsel (*conative*); bilinç düzleminde, maruz kalınan sahanın kodlarının semantik ve sentagmatik içselleştirilmesine karşılık gelen bilişsel (*cognitive*); sosyal sahalardaki varlığın temel dinamosunu oluşturan arzu ve keyfi anlatan duygulanımsal (*affective*) düzeyler. Wacquant'ın Chicago gettolarında boksör *habitusunu* incelerken boksörlüğün kendine has oluşum sürecini gayretsel, bilişsel ve duygulanımsal analitik kategoriler dolayısıyla mekânda serimlediğini görüyoruz (Wacquant, 2004). Boksörün sosyo-uzamsal yörüngesi boksörlüğün kendine has *habitusunu* mümkün kılan gayret, biliş ve duygulanımla bir mekân üzerinde şekillenirken; edinilen eğilimlerin boksörlük sahasında sermayeleşmesi sonucunda kat edilen sosyo-uzamsal mesafe, mekâna bağlı ama onu aşan bir görüngü olarak karşımıza çıkar. Benzer metodik ilkedен esinlenen suç etnografileri de mekâna önem atfederken kriminal sermaye düzeyi ya da toplam sermaye kompozisyonunda meydana gelen değişim neticesinde aktörün sosyal yörüngesinde ortaya çıkan farklılaşmayı mekânla ilişkili, mekân üzerinde biçimlenen fakat mekâna indirgenemeyen bir görüngü olarak belirlemektedir (Bourgois, 2003; Sandberg ve Pedersen, 2009; Contreras, 2013; Mercan, 2017, 2018). Verili bir mekânda suçlu *habitusunun* oluşum analizi, Altındağ'ın damgalı mahallerinde doğan ve büyüyen çocuğun kendi bedeniyile olan ilişkisi, bedeninin konumlanması, bilişsel süreçlerde alımladığı kodları kategorize edişi ve içselleştirişi, duygulanımlarının hem kaynağı hem de yönelimi olan önemli Öteki ile karşılaşma süreçlerinin

açığa çıkarılmasını hedefleyecektir. *Sedimente* olan (çökelen) bedensel ve zihinsel eğilimlerin (yani *habitusun*) bir suç pratiği olarak ortaya çıkışı ise suçlu (gayrimeşru) faaliyet sahalarında nasıl değerlendirildiği ve ne tarzda var olduğu ile ilişkilidir. Böyle bir çözümleme teorik olarak biçimlendirilmiş etnografik yöntem (*theoretically-informed ethnography*) ile sosyal antropolojik bir çalışmayı gerekli kılmaktadır.

Peki öznenin faile dönüşüp suçlulaştığı/suçlu sahaların aktörü haline geldiği psikososyal dramının arkaplanına (*background*) ilişkin mekânsal oluşum koşullarına ilişkin ne(ler) söyleyebiliriz? Hemen belirtilmelidir ki ileri düzeyde marjinalleşme ile mekânsal kapanımın (sosyal ve sembolik manada) iç içe geçtiği bir süreçle karşı karşıyayız. ABD, Fransa ve İngiltere metropollerinde tezahür eden ilerlemiş marjinalleşmenin (*advanced marginality*) kendine özgü sosyolojisini çözümleyen Wacquant (2008), mekânsal dışlamaya maruz kalan işçi sınıfının en yarınsız kesimlerinin karşılaşmak zorunda kaldığı *hiper-gettoşlamanın* (*hyperghettoization*) kriminal ekonomiyi tek alternatif olarak sunduğunu belirtmektedir. Buna göre, Wacquant (2008, ss. 229–56), altı ilke ekseninde ileri düzeyde marjinalleşmenin hatlarını çizmektedir:

1. Ücretli emeğiyle geçinen en yarınsız kesimler enformel ve güvencesiz bir istihdamla karşı karşıyadır.
2. Kentin çöküntü alanında yaşam mücadelesi veren kesimler metropolün genel makroekonomik koşullarından ve bu koşulların yarattığı gelir ve imkânlardan yoksundur; çünkü çöküntü alanı kent içinde olmasına karşın kentten kopuktur ve sosyo-uzamsal bir sürgün yeridir.
3. Damgalı nüfus üzerinde katı bölgesel bir kontrol mevcuttur; proaktif polisliğin neticesinde damgalı bölgelerde yaşayan nüfus sürekli bir denetim ve gözetim altındadır.
4. Kentle bütünleşemeyen ve dolayısıyla kentin bütününden kopan nüfus kendi kolektif bütünlüğüne de yabancılaşır; burada söz konusu olan bölgesel bir yabancılaşma ve ilgili mahaldeki nüfusun oluşturduğu kolektivitinin özgüven eksikliğidir.
5. Marjinalleşen ve gettolaşan nüfus kent uzamından sembolik anlamda giderek uzaklaşır.
6. Marjinalleşen nüfusu aksi halde bir arada tutabilecek sosyal ve sembolik kodlar da parçalanmıştır; kolektif bir kurtuluş tahayyülü, bunu mümkün kılacak bir eylemlilik ve alternatif bir gelecek beklentisi mevcut değildir.

Kentin belirli mahallerinde yoğunlaşan suç ve suçluluk sorununun kent uzamında ileri düzeyde marjinalleşme olgusuyla yakından bir ilişkisi söz konusu. Bu ilişkinin enformel ve kriminal sektörler ile devletin de aktif rol oynadığı bir yönetimselliğin sonucu olduğunu söylemek mümkün; çünkü marjinalleşen kesim/sosyal sınıflar ancak bir “sosyal yardım-cezaevi ağı” (*assistential-carceral net*) içerisinde kapsanabilecek bir nüfus büyüklüğüne tekabül ediyor. Devletin sosyal niteliğini yitirdiği bir süreçte sosyal sorun teşkil eden nüfusun refah rejimi yerine piyasa eksenli çalıştırma (*workfare*) rejimiyle yönetimi, devletin adli-cezaî aygıtlarının kullanımını zorunlu kılıyor. Bu bağlamda, Wacquant’ın mekânsal ayrışma, damgalama ve suç tartışmalarına ilişkin özgün katkısını ortaya koyan sosyal yardım ve cezaevi ikilemi, devlet desteği-sosyal yardımlar olmaksızın geçinebilme imkanı olmayan marjinalleşmiş nüfusun ya enformel sektörde vasıfsız işgücü olarak emeğiyle karın tokluğuna geçinebildiğini ya da çöküntü alanının adeta bir uydusu olarak işlev gören cezaevine girerek kriminal sektör-cezaevi kompleksinin bir parçası haline geldiğini anlatıyor (Wacquant, 2009, ss. 113–54, 195–208). *Hiper*-gettolaşmış Amerikan metropollerinin çöküntü alanlarında yaşayan siyahî nüfusun gayrimeşru faaliyetlerini, Wacquant, suç olarak değil fakat çoğu siyahînin pazarlanabilir bir kültürel sermaye yoksunluğundan dolayı kaderi haline gelen ve aralarında en yoksun olanlarının illegal sokak ekonomisine kaçarak direnmeye çalıştığı, sosyal vasfını yitirmiş ücretli emek rejimine bir yanıt olarak görüyor (Wacquant, 2002, s.44). İleri marjinalleşme sosyolojisinin argümanları, suçlu sosyal tiplerin varlığını mümkün kılan sokak ekonomisi ve kriminal sektörün Altındağ bağlamında ortaya çıkışı ve süreğenliğini anlamak adına önemli bir referans noktası oluşturmaktadır. Bu nedenle, ileri marjinalleşmenin altı ilkesi ekseninde, Altındağ mekânının günümüz (sosyal, ekonomik, kültürel, sembolik) koşulları ile suçluluk arasındaki ilişkiyi detaylandırmamız gerekmektedir.

Ücretli Emeğin Güvencesizliği

Batı toplumlarında refah devleti ve Keynesyen sosyal uzlaşının çözünümlü tam istihdama dayalı güvenceli ücretli emek rejimini ortadan kaldırmıştır. Sosyal güvencesizlik ve yarısızlık ücretli emek rejimine mecbur olanları yarı-zamanlı, esnek ve değişken zamanlı işlere veya daimi süreli olsa bile sosyal korumadan mahrum bırakan iş sözleşmelerine/koşullarına maruz bırakmaktadır. Fordist-Keynesyen uzlaşının ürettiği refah rejiminin yerini alan piyasa eksenli çalıştırma (*workfare*) rejimi bireyi, her türlü sosyal, eko-

nomik ve ontolojik güvenceden yoksun bırakarak ücretli emeği sosyal vasfından ayırmakta (*the desocialization of wage labour*), iş güvencesi, istihdam güvencesi, gelir güvencesi, sosyal yardım güvencesini ortadan kaldırmaktadır (Wacquant, 2008, s. 234). Uzamsal düzlemde dikkate alınırsa istihdam ve emek rejiminin güvencesizlik hattında parçalandığı ve çeşitlendiği koşullar özellikle çöküntü alanlarında yoğunlaşmaktadır (Wacquant, 2008, s. 235–6).

Türkiye ekonomisinin kayıt dışı/enformel niteliğinin vasıfsız işgücü, düşük ücret ve sosyal koruma yoksunluğuna dayandığı uzun zamandır ifade edilmektedir (Bulutay ve Taştı, 2004; Şenses, 2000; Buğra ve Keyder, 2003; Toksöz ve Özsuca, 2003; Demir ve Suğur, 1999; Güler-Müftüoğlu, 2000; Kalaycıoğlu ve Rittersberger-Tılıç, 2000; Işık ve Pınarcıoğlu, 2001). Yapılan araştırmalar Altındağ bölgesinin muhtelif mahallerinde yaşayanların, geçmişten günümüze, marjinal işlerde çalıştıklarını belirtmektedir (Kongar 1974; Şenyapılı, 2004). Araştırmalar hem eğitim durumunun hem de düzenli bir gelir ve işe sahip olanların oranının Ankara'nın diğer semtlerine göre düşük olduğunu ortaya koymaktadır (Bektaş, 2011). Keza, Aktaş Mahallesi örneğinde TÜİK verilerinden hareketle, temel eğitimden yoksun olanlar ile sadece temel eğitim alanların mahalle nüfusuna oranı %74, işgücüne katılım oranı %35 ve işsizlik oranı ise %10,9 düzeyinde tespit edilmiştir; söz konusu istatistikler Ankara çapında en yüksek oranlar olarak dikkat çekmektedir (Danışan, 2012, ss. 70-1). Düşük ücret ve sosyal güvence yoksunluğu temelinde, bölgede yaşayanların büyük çoğunluğu enformel ekonomik faaliyetlerle hayatta kalmaktadır. Gültepe (Çinçin) Mahallesi örneğinde Ersavaş (2009), bölgedeki enformel-marjinal işlerin yaygınlığını şöyle ortaya koymaktadır:

Enformel sektör içinde ağırlıklı olarak çalışılan işler, hurdacılık (%25), işportacılık (6,7), kayıtsız işçilik (%8,3), hamallık (%3,3), şoförlük (%5), kayıtsız esnaflık (%1,7). Hane reislerinin %23,3 gibi önemli bir oranı işsizdir. Bu rakamlar dışında, memur (%5), kayıtlı esnaf (%8,3), kayıtlı işçi (3,3) olarak güvenceli çalışan kesim oldukça düşük düzeyde kalmaktadır (Ersavaş, 2009, s. 149).

Ücretli ve düzenli bir emek rejimi içerisinde yer alanların oldukça ender olduğu Altındağ ilçesinin damgalı mekânlarında çalışma faaliyeti istisna (marjinal) olanın aslında kural olduğu bir tablo çizmektedir. İşsizliğin ve enformel ekonomik faaliyetlerin yoğun olduğu bölgede hayatta kalma uğraşını destekleyecek gelir faaliyetlerinin çeşitlenmesi ve farklılaşması kaçınılmaz bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. Bir diğer ifadeyle, çalışma-

hayatta kalma uğraşının, indirgenemeyecek–tek tipleştirilemeyecek düzeyde, formelden enforme, meşrudan gayrimeşruya çeşitlenmesi söz konusu. Altındağ bölgesi sakinleri işsizlik, düzensiz işçilik, enformel veya aşağıda tartışılacağı üzere, kriminal ekonomik faaliyetler ekseninde bir çalışma faaliyeti spektrumu ile karşı karşıyadır.

Makroekonomik Süreçlerden Kopuş

Batı toplumsal formasyonlarında ileri marjinelleşmenin uzamı ülke ekonomisinin ekonomik çevrimlerinden artan ölçüde koparak makro düzeyde istihdam ve gelirden artış etkilerinden uzaklaşmaktadır. Bir diğer ifadeyle, çöküntü alanları ve gettolaşmış mahallerdeki sosyal koşullar ve yaşam standartları ekonomik gelişmelerden giderek kopmaktadır (Wacquant, 2008, s. 236). Wacquant'ın dikkatimizi çektiği bu husus, çöküntü mahallinin kendine has bir ekonomik işleyişe sahip olduğu argümanını beraberinde getirmektedir. Enformel ekonomik faaliyete dayalı çeşitli sektörlerin ortaya çıkışı ve kriminal faaliyet sahalarının çöküntü mahallerinde yoğunlaşması daha geniş ölçekte formel ekonomik süreçlerden kopukluğun bir sonucudur. Nitekim Altındağ'da marjinal işlerle geçinen en yarınsız kesimler enformel ekonomi dolayısıyla hayatta kalmaya çalışırken devletin doğrudan makroekonomik gelir artırıcı ve teşvik edici politikalarıyla değil, fakat sosyal yardım ağlarıyla tanışmaktadır (Duyan, 2010; Kök, 2011, ss. 184–6). Bu nedenle formel ekonomiden kopukluğun yarattığı boşluğu enformel işler ile gayrimeşru işlerin doldurduğunu görüyoruz. Aktaş Mahallesi muhtarı durumu şöyle ifade etmektedir:

Eskiden mahalle insanı çocuklarını okutmaya çalışırdı. Çocuk okumak istemezse, siter bölgesine çalışmaya yollarlardı. Şimdi affedersiniz torbacılık yapıyorlar. Ya hap satıyor ya da esrar satıyor. Bu şekilde yaşamlarını sürdürüyorlar (Bektaş, 2011, s. 108).

Uyuşturucu ticaretinin asli geçim kaynağı haline geldiği bir uzamda enformel gelir getirici işler düşük ücreti nedeniyle çekici olmaktan uzaktır. Ayrıca işsizliğin yaygın olması bölgede suçu bir çalışma faaliyetine dönüştüren unsurlardan biri olarak görülebilir.

Şurada ya beş yüz tane delikanlı boş geziyor, hepsi esrar içiyor, hap içiyor boş geziyor. İş yok. Hep boşluktan yapıyorlar bunları. İçki içen adam bile boşluktan içiyor... Bak şuraya kaç delikanlı var, bir tanesi çalışmıyor, akşama kadar oturuyor. İş olsun kim istemez ki? Yeter ki düzenli bir iş olsun... Sıkıntıya giriyorum, içmesem ne yapcam ki, otur boş boş otur. İşim olsa içmem neden içeyim ki? (Aktaş Yamanoglu, 2008, s.206).

İşsizliğin, düşük ücret ve sosyal koruma yoksunluğunun yaygın ve yoğun olduğu bölgede suç alternatif bir gelir kaynağıdır. Bir çalışma faaliyeti olarak suçun yaygınlığı çeşitli göstergelerle anlaşılabilir. Bölgede yürütülen çalışmalar kadınların çoğunun eşlerinin ve çocuklarının kriminal bir faaliyetten ya gelir elde ettiği ya da kriminal faaliyetlerle bağıntılı olarak cezaevinde tutuklu veya mahkûm olduğunu belirlemektedir (Danışan, 2012). Danışan'ın görüşmecilerinden biri durumu şu şekilde ifade etmektedir:

Hırsızdım. İlkokuldan sonra okula devam etmedim ve bir iş bulamadım, özellikle iş bulmaya çalışmadım. Hırsızlık yaşamın kolay tarafıydı. Sahip olacağın şeyler el çabukluğu ve cesarettten ibaret. Fakat yakalandım, o günler benim ve ailem için zordu. Kardeşim eşime ve çocuğuma baktı. (Danışan, 2012, s. 71).

Wacquant (2009) sosyal ve ontolojik güvenceden yoksun kitlelerin yönetiminde hapisane (*prisonfare*) ve çalıştırma (*workfare*) rejimlerinin yarattığı ikilikten bahsederken kadınların ya geçimlik düzeyin altında oldukça düşük ücretlerde çalışarak enformel ekonomiye dahil olduğu ya da işsiz olduklarını; buna karşılık babalarının, kardeşlerinin, eşlerinin ve çocuklarının ya illegal faaliyet sahalarından elde ettikleri gelirle geçim mücadelesine katıldığı ya da cezaevine konularak işsizlik ve suç oranlarının baskılandığına dikkat çeker. Neoliberal kapitalizme özgü bir yönetimsellik olarak düşünülecek cezalandırma ve çalıştırma rejimi ikiliğinin cinsiyete dayalı işbölümüne dayalı yansımalarını Altındağ'da görebiliriz. Altındağ bölgesinde kadınların eşlerinin genelde cezaevinde olması sosyal bir görüngüdür ve bu nedenle de sosyal bir soruna tekabül eder (Muşanoviç, 2018). Sosyal bir sorun olarak eşi cezaevinde olan kadın sosyo-ekonomik bir baskı altındadır, çünkü kadınların çoğu ev hanımıdır, başka bir ifadeyle, işsizdir ve eşleri de cezaevine girmeden önce "marjinal işlerde" çalışmaktadır (Muşanoviç, 2018, ss. 49–51). Açık ki Türkiye sosyal formasyonunun Altındağ'a özgü koşullarında cinsiyete dayalı bir kapatma ve enformel-kriminal çalıştırma rejiminden bahsedilebilir.

Sosyal koruma yoksunluğu, enformel sektörün gelir düzensizliği ve yetersizliği ile beliren ontolojik güvencesizlik, bireyleri illegal ve gayrimeşru sahalara yönlendirmektedir. Aktaş Mahallesi muhtarı uyuşturucu ticaretinin ne denli yaygın bir faaliyet haline geldiğini şu şekilde belirtiyor:

Şimdi hep uyuşturucuyu, eroini, esrarı gözümüzün önünde satıyorlar. Ben bedeliyenin görevlisiyim. Ben bile korkuyorum mahallede dolaşırken. Okumazsa geleceğin eroincisi, uyuşturucu satıcısı olacak buradaki çocuklar. Genelde alanın %60'ı gayrimeşru işlerde çalışıyor. Bedavaya alıştırılmış oradaki insan-

lar. Onların mesaisi akşam 5'ten sonra başlar. Onlar için hırsızlık övünülecek bir şey (Bektaş, 2011, s. 111).

İllegal faaliyetlerin yaygınlığı, formel makroekonomik süreçlerin dışında yer alan Altındağ bölgesinin çöküntü alanları için ekonomik bağlantısızlığının etkisini telafi etmektedir. Diğer yandan, bölgenin tarihsel ve sosyal yapısı kriminal bir sektörün varlığı ve işleyebilmesini mümkün kılacak nitelikleri haizdir. Bölgeye dair "tehlikeli" ve "girilemez" algısı alternatif bir ekonomik faaliyet olarak yerel uyuşturucu organizasyonunu mümkün kılmaktadır. Bu nedenle mekânın kamusal damgalanmasını dikkate almakta fayda var.

Bölgesel Damgalama

İleri marjinalleşme olgusu metropollerin izole edilmiş, ayrıksı ve ayrıştırılmış, belirli sınırlara sahip ve toplumsal hiyerarşiye istese de dahil olamayacak kesimlerin ikamet ettiği hem içerisinde hem de dışarısında yaşayanlar tarafından kurtarılmış, sorunlu, hastalıklı-patolojik olarak görülen bölgelerinde yoğunlaşmaktadır (Wacquant, 2008, s. 237). Chicago gettolarından Paris banliyölerine, Güney Amerika *favelalarından* Türkiye gecekondu mahallelerine küresel bir görüngü olarak "damgalı mahal", sosyo-sembolik ve duygulanımsal yükü olan uzamlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Dışarıda kalanlara/dışarıdan bakanlara bir tehdit ve korku olarak beliren duygulanımlar, içeride olanlarda aşağılanma, hor görülme ve güvensizlik olarak hissedilmektedir. Mahallelinin pozitif bir sembolik "bizlik" veya "aidiyet" duygusu oluşturmasını engelleyen negatif duygulanımlar mekândan kişiye yönelen bir negatif etiket niteliğine dönüşmektedir:

Hıdırlıktepeli olmak ne demek biliyo musun? Lekeli olmak demek (Kök, 2011: 114).

Altındağ'ın damgalı mekânında yaşayan bireyin lekeli oluşu, o bireyin Öteki'nin gözünden kendine bakışı ve kendini yaşadığı mekanla anlamlandırmasını ifade ediyor. Fakat damgalama kişinin kendiliğine (*self*) yönelik negatif algısıyla sınırlı kalmamakta; bireylerin sınıfsal akışkanlığını belirleyecek iş ve meslek edinimi için gerekli sermaye donanımlarının şekillendirdiği sosyal yörüngelerin (*social trajectories*) gidişatına da etki etmektedir. Aktaş Yamanoğlu'nun görüşmecileri, damgalamanın bireysel sosyal yörüngelere etkisini oldukça net bir biçimde dile getirmektedir:

Adam bilmiyor, tepki oluyor ister istemez. Adam hırsız mı, arsız mı ne bu adam belli değil [diye düşünüyorlar]. İki üç kişi ismini çıkartmış buranın, herkesi suçluyorlar. Beş parmağın beşi bir değil ya.

Biz her yerde işimizi aradık zaten ama Yenidoğan-Çinçin çevresinde oturduğumuz için kimse iş imkânı sunmadı... Yenidoğan-Çinçin'in ismi Türkiye'nin her yerinde var.

Bizim seçme şansımız yok. Biz o şansımızı Altındağ'da doğup, okumayarak, bir meslek öğrenmeyerek kaybetmişiz.

Adam ilk önce soruyor nerelisin diye, Doğan-tepe deyince zaten kafada bitiriyor seni. Ne bileyim tipine bakıyorlar kayık. Bir başka çocuk geliyor ertesi gün eli yüzü düzgün, onu gören gelir hesabı, bizim eşgal bozuk ya ... Gecekondu bebesi, serseri hesabı iki gün çalıştırıyor sallıyor sonra. Neden adın çıkmış serseriye, hırsıza neden çünkü tek hatan gecekondu da oturmak (Aktaş Yamaoğlu, 2008, s. 207).

Öte yandan, damgalı bölgenin mukimleri kendilerini mahallelerinin mikro-toplumsal kolektivitesine ait görmemekte; kamuoyunda ve medyada imgesi tahrif edilmiş mekâna karşı mesafelenmektedir (Wacquant, 2008, s. 239).

Burda hiç yaşamak istemezdim. Yani böyle daha lüks semtlere giderdim. Ne biliyim yani, herkes Çankaya daha iyi diyorlar (Bal, 2015, s. 127).

Sosyal eşitsizliklerin mekâna kazındığı ve mekânda cisimleştiği alanlar olarak yoksul mahallelerin (Erdoğan, 2007, s. 53) kamusal düzeyde damgalanışı hem bölgeyi kriminalize etmenin hem de bölgenin kriminalleşmesinin dinamosunu yaratmaktadır. Bu nedenle bir mahalle/mahal/mekân bir kere "kanunsuz alan" olarak kamusal düzeyde etiketlendiğinde, yetkili otoritelerin ilgili mahaldeki mukimleri daha da marjinalleştirecek, kamusal alanda görünmezleştirecek veya kamusal alanın dışına sürebilecek polisiye ve cezaî önlemleri alabilmeleri kolaylaşmaktadır (Wacquant, 2008, s. 240). Polisiye tutum ise gettolaşmış/çöküntü alanlarının varlığından dolayı kendini tehdit altında hisseden kentin üst ve orta sınıf yerleşim yerlerinde yaşayanların dışarıdan algı ve bakışlarıyla belirlenmektedir. Erkip'in (2010) Ankara'nın üst ve orta sınıf yerleşim bölgelerini barındıran Çankaya ilçesinde yaptığı görüşmelerde, Ankara'nın eski kent merkezi ve Kuzey bölgesinde yer alan yoksul mahallelere ilişkin damgalayıcı negatif tutumu görmek mümkündür. Erkip'in görüşmecileri "asla Keçiören, Mamak, Çinçin'e gitmediklerini çünkü herkesin bu yerlerin tehlikeli olduğunu söylediğini" işaret etmiş; "daha az güvenli ve düşük düzeyli olmaları sebebiyle Ulus ve Mamak'tan

kaçınılması gerektiğın” belirtmiş; “karışık ve düşük kalitede olduğu için özellikle Ulus’tan sakındıklarını” ve son olarak “kendi mahallelerini yüksek kültürlü ve geliri” buldukları için “Çinçin, Ulus ve diğeri gecekondu bölgelerini tehlikeli” gördüklerini ifade etmiştir (Erkip, 2010, s. 102). Açık ki kentli orta ve üst sınıfların hiç gidip görmedikleri yerlere ilişkin negatif tutumları, bölgesel damgalama ve yoksulluğun kriminalleşmesini pekiştirmektedir.

Uzamsal Yabancılaşma ve Mekânın Çözünümlü

Post-Fordist üretim örgütlenmesinin akışlar halinde olan sermaye, meta, emek ve bir bütün olarak insan varlığının konumlanışını yeniden düzenlemesiyle birlikte boş, belirsiz uzay düzlemi anlamına gelen uzamın sosyal açıdan anlamlandırılmasını ifade eden mekân radikal bir dönüşüm/çözünüme uğradı. Bu nedenle, bölgesel damgalama sürecinin öbür yüzü mekânsal çözümüm şeklinde tezahür ediyor. Çözünmek terimi marjinalleşmiş kent nüfusunun özdeşleşebileceği, kendilerini güvende hissedebilecekleri insani, kültürel açıdan aşına oldukları ve sosyal niteliği olan bir mahallin kaybı/yoksunluğunu imlemektedir (Wacquant, 2008, ss. 240–1). Wacquant Amerikan hiper-gettolarının uzamlaşmasından bahsederken mekânın içerisinde yaşayan birey ve toplulukların kendilerini koruyabilecek ve sınıf atlayabilmelerini sağlayacak vasfını yitirmesiyle oluşan anlam erozyonunu ve yabancılaşmayı ifade eder (2008, s. 242). Bir semptom olarak yabancılaşmanın en önemli göstergesi, yaşanan mekândan kaçma/kaçınma hissi olarak belirmektedir:

Yenidoğan’da oturuyorum, burda doğdum burda büyüdüm yani Çinçin’de. Sonradan daha yeni Etimesgut’a taşındık. Burda evimiz vardı tam olarak yerini anlatamam da [söylemekte kararsız], orda kaldık, sıkıntılar oldu biraz, büyüdüğümüzden dolayı buralar biraz pis diye... Ondan ailem dedi ki, biz taşınalım. Ya gözümüzün önünde madde satanlar vardı hani, polisler de artık bişey yapamıyordu hani şikâyet etsek de. Napabilirler ki, sonuçta polislerin tanıdığı bile oluyodu orda... (Bal, 2015, s. 123).

Çöküntü mekânı kişinin hem kendisi hem de ailesine bir şiddet ve suç potansiyeli olarak belirir. Şiddet ve potansiyel suç tehdidi ise mahalleye olan yabancılaşma duygusunun temel motifini oluşturur. Gültepe Mahallesi örneğinde bu durum çok açıkça görülebilir:

Bir hırsızlık veya yaralama olduğunda şikâyet edilirse o suçu işleyenler, mağdur ettikleri insanların başına bela oluyor. Hem suçlu hem güçlüler. Şikâyette bulunsan her yerde rahatsız ediyorlar, bulunmasan hırsızlık, uğursuzluk eksik

olmuyor ama korkuyor insanlar, polise gitmiyor. Polis bir geliyor, iki geliyor. Sonrasında başının çaresine kendin bakıyorsun (Ersavaş, 2009, s. 192).

“Başına bela” olan gettolaşmış çöküntü mekânında yaşamak aynı zamanda kendi başının çaresine bakmaktır; çünkü Altındağ, yukarıda vurgulandığı gibi, adli ve polisiye her tür kamusal hizmetten yoksundur. Çare arayışı daha çok kaçma/kaçınma hissiyle ifade edilmektedir. Damgalı mekânın mukimi yaşadığı mahalden uzaklaşma, kaçma ve kaçınma hissiyle kurtulmaya çalışırken mekânla özdeş kendiliğinin Öteki tarafından nasıl konumlandırıldığının da farkındadır. Mekâna yabancılaşma, anlamını yitiren mekânın yarattığı “tehdidin” sadece mekânda yoğunlaşan, sıklaşan şiddet ve suç unsurlarından ibaret olmadığını, fakat aynı zamanda, “dışarıklı” Ötekinin söz konusu “tehditten” çöküntü mekânından uzak durmasıyla şekillenmektedir. Server Somuncuoğlu Mahallesi sakininin sözleri bu hususu açıkça işaret ediyor:

Çinçin dediğin zaman taksici gelmez buraya. Tanıdığın olursa anca getirir. Ego da 8'den sonra geçmez buradan. Çinçin, Yenidoğan hattına gece 7'den sonra dolmuş da gelmez. Aksam gezmeye git, Gençlik Parkı'na çoluğunla çocuğunla, geri evine gelmeye araç bulamazsın (Bektaş, 2013, s. 230).

Hem içerisinde suçlu alt kültürünün yarattığı potansiyel tehdit hem de dışarıklı Ötekinin tutumu, mekânı ve mukimlerini sosyal olanın marjinallerine iterken, mahallenin yerleşiklerinin bakışından, yaşanan mahallin güven ve huzuru imleyen pozitif anlamı giderek kaybolmaktadır. Sürekli teyakuz halinde olmaya yol açan korku ve güvensizlik hissi yaşanan yere *karşı* temel duygulanımlar olarak belirlemektedir. Gültepe Mahallesi sakininin korkusu bu açıdan yaşamsal bir önemi haiz:

İki tane yirmili yaşlarda oğlum var. Birisi işsiz, diğeri çalışıyor. Mahalledeki kavgadan, gürültüden uzak dururlar, kendi hallerinde çocuklardır. Bizim küçük bahçede güvercin-kuş beslerler. Mahalledeki bela gençlerden birkaçı sürekli rahatsız ediyor benim çocukları. Kuşları verin bize deyip korkutuyorlar, kavga etmeye çalışıyorlar. Çok tembihledim, onlarla kavga etmeyin diye. Bir şey yapacaklar çocuklara. Geceleri kapıyı bacayı kilitliyoruz, yine de korkuyoruz. Geçen haftalarda bahçeye girmiş birileri, çerçöp vardı bir şey de yoktu onları almışlar. Birbirini kolluyor bunlar, onun için korkuları yok kimseden. İşlerine gelmeyen her şeye huzursuzluk, kavga, korkutmayla yaklaşıyorlar (Ersavaş, 2009, s. 188).

Korkunun ve güvensizlik hissini hâkim olduğu mekân, aidiyet kurula-
cak bir yer olmaktan çıkarken aynı zamanda sosyal bağların inşa edilebile-

ceği niteliğini de kaybetmektedir. Söz konusu negatif duyguların yaygınlığı, bölgede yürütülen hemen her çalışmanın bulgularında rastlanabilir.

Diğer yandan, mekâna yabancılaşma gettolaşmış mahallenin sınırlarından öte gidemeyen bir maduniyete de işaret etmektedir. Yoksulluk ve yoksunluğun insanları sıkıştırdığı içe kapalı mahallelerin (*enclave*) genel ekonomik koşullardan kopukluğu ve kendi kapalı sosyo-ekonomik (meşru veya gayrimeşru) işleyişleri bir gettolaşma yaratırken, gettolaşan mahallelerin sakinleri “dış” dünyaya giderek yabancılaşmaktadır. Kök (2011), Hıdırlıktepe’de yürüttüğü araştırmasında bunu açıkça tespit etmiştir:

15 yaşında evlendim bu eve gelin geldim. Kayseri’nin bi köyündeydim önce. Bak geleli yirmi beş sene olmuş. Bu mahalleden çıkmadım. Bol bol hastaneye gittim. Ankara demek hastane demek, bu mahalle demek. Ankara’ya niye geldim ki? Köyümde de böyleydim. Kızılay diyolar, Gençlik Parkı diyolar. Ben hiç gitmedim. Bilmem bi yeri (Kök, 2011, s. 173).

Keza Erdoğan da (2007) Yenidoğan semtinde yürüttüğü araştırmasında benzer bir tablo ile karşılaşmaktadır. Yaptığı görüşmelerin birinde Yenidoğan’da yaşayan görüşmeci Ankara’nın başka hiçbir yerini bilmediğini söylemektedir:

Başka bi yerini bilmiyon mu Ankara’nın?

Bilmiyorum. Ne yalan söyliyim, bilmiyorum işte. Ulus’u biliyom, Dışkapı’yı biliyom.

Ulus’ta nerelere gidiyosun?

Samanpazarı’na gidiyom. Tek orayı biliyom yani.

Dışkapı oraya yakın ama. Oraya gidiyo musun?

I ih, oraya gitmiyorum. Dışkapıya’da gitmiyorum.

E, hayat bu sokakta mı geçiyo şimdi? [Sokak arasını kastederek] Şu arada mı geçiyo?

Hi hi.

Sekiz senedir böyle yani?

Hi hi.

(Ocak ve Erdoğan, 2007, s. 657)

Kent içinde yaşayıp kentin bütünüyle olan kopukluk ve yabancılaşma, istisnai bir durum olmaktan oldukça uzak görünüyor. Yine Yenidoğan semtinde benzer bir içe kapanma ve yabancılaşma başka görüşmeciler tarafından da dile getirilmiştir. Erdoğan durumu şöyle anlatmaktadır:

Zira Selda, Yenidoğan’da oturmasına rağmen Ulus’u ve Dışkapı’yı “gördüğü yerler” arasında sayıyor ve ilaç almak için gittiği Kızılay ve Sincan onun gittiği en uzak yerler muhtemelen (Erdoğan, 2007, s.53).

Öyle görünüyor ki Altındağ'ın çöküntüleşmiş semtlerinde yaşamak bir getto içerisine sıkışmak şeklinde tezahür ediyor. Çöküntü mekânı hem suç ve şiddet tehdidi hem de yoksulluktan dolayı madun bireyin yakın çevresiyle pozitif ilişkilenebildiği bir yer olmaktan oldukça uzak görünüyor. Bu nedenle mekânın çözünümü çelişkili duyguların ifadesinde anlam buluyor. Hem mekândan kaçma/kaçınma ve kurtulma hissine sahip olarak yaşanan mahalleye yabancılaşmak hem de gidecek başka bir yer tahayyülüne sahip olmamak anlamında kentin tamamına yabancı olmak, mekânsal çözümünün Altındağ örneğindeki tezahürü olarak düşünülebilir.

Hinterland Kaybı

Batı kapitalist toplumsal formasyonlarında ekonominin daralma dönemlerinde işgücü piyasasının dışına itilenler, Fordist-Keynesyen uzlaşının yarattığı ekonomik refah sayesinde, kendi topluluklarının (cemaatlerinin) sosyal ekonomilerine ve yardımlaşma/dayanışma ağlarına sığınabilmekteydi. Aile-kabile-klan temelinde akraba dayanışması ekonomik zorlukları masedebiliyordu. Wacquant, yirminci yüzyılın ortalarına kadar Chicago fabrika ve imalathanelerinde işini kaybedenlerin akraba ve kilise cemaatinin kaynaklarından destek görebildiğini belirtirken; günümüzde sosyal dayanışma ekonomisine dayalı bir hinterlandın (iç bölgenin) mevcut olmadığını vurgulamaktadır (Wacquant, 2008, s. 244). Ücretli emek rejiminin dışında kalan nüfusun enformel kolektif dayanışma ağlarından yoksunluğu enformel ve kriminal ekonominin çöküntü alanlarında gelişmesine yol açmaktadır. Formel işin kaybı özellikle dezavantajlı sosyal sınıf ve etnik gruplar için işsizlik ve enformel-kriminal sektör alternatifleriyle dengelenmektedir (Wilson, 1996).

Benzer biçimde, Türkiye'de kent temelli yoksulluk çalışmaları kır-kent arasındaki ilişkiye dayalı dayanışma ağlarının önemini vurgulamıştır. Kentte tutunma mücadelesi veren hanehalkı geniş aile içerisinde kuşaklararası gelir transferi dolayısıyla yerleşik kent mekânının ötesine geçerek bir dayanışma ağı kurmaktaydı (Kalaycıoğlu, 2006; Kalaycıoğlu ve Rittersberger-Tılıç, 2000). Buna karşın, hemşerilik ilişkilerinin ve kökene dayalı dayanışmanın önemli olduğu Türkiye toplumunda, kent yoksulluğunun marjinalleştirici baskısını hafifletebilecek kökene dayalı dayanışma ve yardımlaşmanın neoliberal piyasa *ethosu* ekseninde aşındığı ve giderek zayıfladığı tespit edilmiştir (Şen, 2007, s. 249-92). Bu bağlamda, özellikle çöküntü mekânlarında yaşayan yoksul hanehalkları için kır-kent ikiliğinin ötesine

geçen dayanışma ağları işlevini yitirmeye başlamıştır. Altındağ örneğinde araştırmaların dolaylı olarak ortaya koyduğu bulgular, bölge mukimlerinin sosyo-ekonomik bir *hinterland* olarak kır-kent ya da geniş aile veya topluluk temelli dayanışma ilişkilerinin kopma yönünde olduğunu gösterir niteliktedir (Şen, 2007, s. 288). 2001 krizinin hemen akabinde Erdoğan'ın (2007) Yenidoğan'da yürüttüğü saha araştırmasının bulguları dayanışmanın rolüne dair bir fikir vermektedir. Görüşme tarihinde Yenidoğan'da yaşayan ve doğma büyüme Yenidoğanlı olan görüşmeci, akrabalarının da aynı mahallede yaşamasına rağmen herhangi bir akraba desteğinin söz konusu olmadığını belirtiyor:

Onlar da aynı, aynı bizler gibi. Hiç yani... Seni şu yukarıya bir götürüyüm, hiç... Onlar bizden kötü. Yani, biz nasılız, onlar da öyle. Yok, geçim zorlaşmış... Nasıl anlatıyım? Kelime bulamıyorum ki... (Bora, 2007, s. 670).

Erzurumlu olan görüşmecinin köyde kalan akrabalarının durumuna ilişkin soruya verdiği yanıtta dayanışma ve gelir desteğine ilişkin ipuçlarını veriyor:

Onların da iyi kötü bir tarlaları var kendine göre. Adama gelememi ki korkudan. Ben gidersem orda daha çok aç kalacağım, dedi. Hiç olmazsa birkaç tane goyunu var, onlan geçiniyo. Onlan geçiniyo (...). On altı yaşımda evlendim ben (Bora, 2007, s.671).

Altındağ'da eşi cezaevinde olan kadınlarla yapılan çalışmanın bulguları eşlerin tutuklanması veya hüküm giymesi nedeniyle evden ayrılması akabinde kadınların maddi sıkıntı ve yaşam zorluklarını hafifletebilecek bir dayanışma ağının içerisinde olmadığını göstermektedir (Muşanoviç, 2018, s. 54-6). Çöküntü mekânı, hanehalklarının kökene dayalı dayanışma ve alternatif gelir ağlarından giderek mahrum oluşu, yoksulluğu ve yoksunluğu derinleştirirken insani sosyal varoluşun marjinalleşmesine de sebep olmaktadır. Alt sınıfın en yarısız kesimlerinin belirli bir mekânsal izolasyon içerisinde dayanışma ve alternatif gelir ağlarından yoksun kalışı, ücretli emek rejiminin dışına çıkan ve enformel ekonomik faaliyetlerle hayatta kalmaya çalışan alt sınıfların kriminal sektöre yönelimini-eğilimini artırır bir faktör olarak düşünülmelidir.

Sosyo-sembolik Parçalanma

İleri marjinalleşme, bir yarısızlaşma (*precarization*) sürecidir; kolektif emeğin giderek parçalanması, heterojenleşmesi ve atomize olmasıdır. Ücretli emeği konsolide eden ve tek tipleştirme eğiliminde olan kapitalist top-

lumsal formasyonun önceki evrelerinden farklılaşarak sergilediği cari eğilim, emeğiyle geçinmek zorunda olan kitleleri daha çok yarınısızlaştırma ve proleterdişilaştırmasıdır (*deproletarianization*). Yarınısızlaşan ve sosyal vasfını yitiren ücretli emek gücü kategorisinde bulunan kesimler, yaşadıkları kenttin damgalı bölgesinde giderek hem kendilerine hem de daha geniş ölçekte topluma yabancılaşırken; kolektif bir kurtuluş tahayyülünü mümkün kılacak ortak bir repertuar ile dil, imge ve göstergeler bütününlü oluşturabilecek gücü de yitirmektedir (Wacquant, 2008, s. 245). Keza, hayatta kalma mücadelesinde birbirine rakip hale gelen yarınısız, geçici nitelikte çalışanlar, kısa zamanlı, belirli süreli işçiler, sosyal haklardan mahrum olanlar ile dilenci, evsiz, sapkın, gayrimeşru iş yapanlar ve dahi etnik azınlıklar ile göçmenlerin nasıl ortak bir dil ve aidiyet geliştirebileceği başlı başına bir sorun olarak karşımızda durmaktadır (Wacquant, 2008, s. 246).

Yukarıda bahsederken vurguladığım dayanışma ve yardımlaşmanın erozyona uğraması kolektif kimliği de şüphesiz etkilemektedir. Nitekim Altındağ'da gecekonduların yaşamının oluşturduğu "geleneksel" kolektif aidiyetin kentsel dönüşümle birlikte önemli ölçüde zayıfladığı tespit edilmektedir. Şimdi nostaljik bir geçmiş olarak görülebilecek gecekonduların yaşantısı kendine dair imgeleri kolektif süreçlerle kurarken aynı zamanda özgün bir kültürel dokuyu da pekiştirmiştir. Burada dikkat edilmesi gerek husus, çöküntü alanlarında yaşamış ve yerinden edilmiş olanlar tarafından nostaljikleşen unsurların komşuluk ve koruma-kollama gibi kolektif çağrışımı olan gösterenlerle telaffuz edilmesidir. Gecekonduların yapımı ve yaşantısının getirdiği zorluklarla mücadelenin kolektif yönü, komşuluk ilişkilerinin koruyucu ve kollayıcılığı ile ortakçı yönlerini dile getirirken açığa çıkıyor:

Komşularımızla yakındık, iyiydik. Kendi evimiz gibi girip çıkardık. Çekinmezdik. Kardeş gibiydik. İyi anlaşıyorduk. Aynı gayrımız yoktu. ... Gecekonduda bacı gibiydik.

Aynı bacı kardeş gibiydik. Çocuklarımız, kocalarımız hepimiz bacı kardeş gibiydik. Günlük yemeğimizi bir onlarda bir bizde yerdik (Erman, 2011, s.186).

Erman (2011)'in görüşmecileri yardımlaşma ve dayanışma ağlarının işletildiği bir mekân olarak kentsel dönüşüm öncesi Altındağ gecekondularının bu niteliğini 2006 sonrasında yıkımların başlamasıyla yitirdiğini belirtmiştir. Gecekonduların bahçeli oluşu kır yaşamının muhtelif öğelerini pastoral tarzda üretebilmeyi mümkün kılarken gecekonduların yerleşiklerinin çok katlı apartmanlara taşınmaya zorlanması kolektif aidiyeti parçaladığı

kadar, aynı zamanda, kent içerisinde ve kente rağmen kır yaşamına içkin otantik deneyimleri de ortadan kaldırmıştır:

Sabah kalkıyordum, hemen dışarı çıkıyordum yazın, ekiyordum, suluyordum. Meyvelerini yiyordum taze taze. Bir kuşum vardı, her gün öterdi cıvıl cıvıl. Severdim bahçeyle uğraşmasını, uğraşıyorduk devamlı (Erman, 2011, s. 183).

Bu tip pozitif duygulanımların son bulmasını ifade eden yerinden edilme sadece yabancılaşmayı değil, kolektif bir kimlik inşası için gerekli motivasyonu da erozyona uğratmaktadır. Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi kapsamında başlatılan gecekonduların yıkım ve yerleşik nüfusun yerinden edilmesi süreci kolektif niteliği haiz komşuluk ilişkilerini atomize ederek parçalamıştır. TOKİ konutlarına yerleştirilenlerin önemli bir bölümü geleneksel/kırsal yaşam tarzını yeni meskenlerinde sürdürmeye çalışırken, sosyo-ekonomik ve kültürel bir adaptasyon sorunuyla karşılaşmış, çoğunluk taksitle borçlandırılarak konutlara yerleştirildiği için geçim maliyeti ekonomik durumlarını sarsmış, çok katlı, asansörlü ve belirli kurallar dayatan apartmanlara alışmakta zorluk çekmiş ve yeni konutlarından başka bölgelere taşınmak durumunda kalmıştır (Erman, 2011, ss. 189–93). Yerinden edilen nüfus, kendilerine özgü yaşam tarzını sürdürebilecekleri Ankara'nın kuzeyinde Hüseyingazi ve Sincan gibi bölgelere göçerek çözüm bulmaya çalışmaktadır. Gecekonduların mahallesinin yarattığı dinamik sosyo-kültürel ve ekonomik yaşantı yeni yerleşim alanlarında ve konutlarda kolektif olarak yeniden üretilmediği için, gecekonduların imgesi pozitif yüklü bir gösteren olarak "berekat" ile özdeşleşirken TOKİ imgesi ise negatif yüklü bir gösteren olan "geçim derdi" ile telaffuz edilmektedir:

Buraya bir çivi vurursun para. Asansör parası, çöp parası, su parası. Her şey para. Orada suyumuz gelirdi, ısımız, yardımımız gelirdi. Gecekonduların kurban olayım (...) bereket, bereket (...) önceden bak böyle içeriden suyun akardı. Bebeber hep perişan. Ama Allah senin üstünde duruyordu. Evinin bir eksikliği kalmıyordu. (...) Şimdi boğazından kesiyorsun, elektrik ödüyorsun, aidat ödüyorsun (Hatıboğulu Eren, 2014, s. 280).

Gecekonduların yaşamını geride bırakan nüfusun gittiği yerde komşuluk ve hemşerilik ilişkilerinin ortadan kalktığı düşünülürse yerinden edilen ve sürülen nüfus, yeni yaşam-alanında ortak bir dili kuracak ve yeni koşullarla mücadele edebilecek bir potansiyeli oluşturmanın oldukça uzağına düşmektedir. Yabancılaşmanın derinleştiği yalnızlaşma süreçlerinde yerinden edilen nüfusun geçim sıkıntısı ve hayatta kalma kaygısıyla baş edebilmele-

rini sağlayabilecek bir kolektif çabayı üretecek potansiyel bulunmamaktadır. Nitekim, gecekonduluların tahliye ve yıkım sürecinde gecekonduluların önemli bir bölümünün TOKİ apartmanlarına geçmek için evlerini terk etmesi, kalıp direnmek isteyenlerin yaratabileceği mücadeleyi de ketlemiştir:

Dedim gelin yürüyüş yapak, dedik, evimizi versinler öyle yıkak, dedim. Yükleyen geldi, yükleyen geldi. Benim iki yetişkin kızım vardı, duramadım (Erman, 2011, s. 188).

Mekânın kolektif kültürü ve direnişinin zayıflamasıyla birlikte hayatta kalma çabası ve ailesel yükümlülükler dönüşüme karşı politik mobilizasyon ihtimalini de engellemektedir. Çöküntüleşen mekân politik direniş ve imkanları ortadan kaldırırken madun bireyleri yalnızlığa ve sorunlarla bireysel yüzleşmeye itmektedir. Bu tablo içerisinde alternatif bir yaşamı kolektif temelde inşa edebilecek ortak bir dil, repertuar ve pratikler bütününe gelişebilmesi ise mümkün görünmemektedir. Bu bağlamda, kolektif politik potansiyelin aşındığı ve fakat tek başına hayatta kalma gayesinin öne çıktığı süreçlerde ayakta durabilme ve "yırtma" tahayyüllerinin gayrimeşru fırsatları bir "idare etme sanatı" olarak dışlamayacağı, Altındağ bağlamında ileri sürülebilir (Erdoğan, 2007, ss. 76-83). Keza Bektaş (2011) ve Bektaş ve Yücel'in (2013) bulguları Altındağ'ın muhtelif semtlerinin çöküntüleşme süreçlerinde uyuşturucu ticareti ve gayrimeşru faaliyetlerin ne denli yaygınlaştığını ortaya koymaktadır.

Değerlendirme

Bu yazıda iki noktayı vurgulamaya çalıştım: İlki, suçlu alt kültürünün oluşum koşulları basit bir nedensellikte mekânsal faktörlere indirgenemez; mekân, suçu kendiliğinden üretmez. İkincisi, failliği/aktörlüğü inşa edecek unsurlar psikososyal, sosyo-ekonomik, kültürel ve uzamsal çok sayıda faktörün çoklu ilişkiseliliği çerçevesinde anlaşılabilir bir sosyal görüngü niteliğindedir. Ankara'nın Altındağ ilçesinin damgalı semtlerinin kamusal ölçekte kriminal "şöhretinin" Türkiye'nin küresel kapitalizme eklenmesi sürecinde ve bir modernleşme projesi dahilinde siyasi, sosyo-ekonomik ve kültürel açılardan geçirdiği dönüşümün kent uzamında yarattığı özgüllüklere dayandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bir başka deyişle, ekonomik ve sosyal açıdan hızla gelişen ve modernite ekseninde dönüştürülmek istenen kentin cazibesi ile kırsal kesimde âtlı kalan, yoksullaşan ve bu nedenle ekonomik imkânlar sunan kente göç etmekten başka seçeneği olmayan nü-

fusun çaresizliği arasındaki diyalektiği görmeksizin gecekondular ve mekânsal çöküntüleşme olgusunu anlamak mümkün değildir. Benzer biçimde, neoliberal küresel kapitalizmin kent mekânında yarattığı dönüşüm ve dinamiklerin hali hazırda gecekondular alanlarını çöküntüleştirici ve gettolaştırıcı etkisini dikkate almaksızın suç ve suçluluk görüngüsü de pek anlaşılabilir bir mesele olmayacaktır. Wacquant'ın Batı kapitalist toplumsal formasyonlarında tespit ettiği ücretli emeğin sosyal vasfının yitimi, makroekonomik bölgesel süreçlerden kopuş, bölgenin kamusal/sosyal damgalanması, mekânın çözünümü ve yabancılaşma, *hinterland* kaybı ve sosyo-sembolik parçalanma şeklinde tartıştığı ileri marjinalleşmenin altı belirleyici unsuru, enformel ve kriminal sektörlerin oluşum koşullarını anlamak adına son derece önemli bir tipoloji-referans noktası teşkil etmektedir. Altındağ örneğinde, ileri marjinalleşme dinamiklerinin geçerli olduğunu; işsizlik, düşük ücret ve sosyal koruma yoksunluğu ve mekânsal yabancılaşmanın tezahür ettiği, fakat, dayanışma ile politik direnişi mümkün kılacak kolektif bir tahayyül ve dilin de aşındığı bir süreçte, kriminal ekonomik faaliyetlerin hayatta kalma stratejisi olarak belirlediğini tespit etmek mümkündür. Öte yandan, arka plan faktörleri olarak suçluluğun maddi oluşum koşullarını etkileyecek sadece bu altı unsuru dikkate almak, suçluluk görüngüsünü anlamak adına yeterli olmayacaktır. Bu nedenle, çöküntüleşmiş ve gettolaşmış mekânda öznelerarası karşılaşmalar da son derece önemlidir. Çin'inde namı duyulmuş bir "gayrimeşhur" olmanın ne ölçüde önemli olduğunu hem Güney'in metinlerinden hem de son dönem araştırma bulgularından çıkarmış durumdayız. Damgalı mahallerin gençleri ile suçlu sosyal tiplerin arasındaki etkileşim, suçlu alt kültürünün kendine özgü kodlarının öğrenimi ve içselleştirilmesini kavramak bakımından dikkat edilmesi ve incelenmesi gereken süreçlerdir. Çöküntü mekânları içerisinde bireyselleşmiş sosyal yörüngelerdeki psikososyal uğrakların çözümlenmesi, suçlu alt kültürünün maduniyet ve yoksunluk ortamındaki çekiciliğini anlamak adına üstlenilmesi gereken bir çabadır. Bu bağlamda, çöküntüleşmiş mekânlardaki suçluluk hallerini anlama ve açıklamaya çalışırken lenslerimiz çok boyutlu olmak durumundadır.

Extended Abstract

İleri Marjinalite Perspektifinden Altındağ'a Bakış: Suçun Mekânı, Mekânın Suçu mu?

*

Boran Ali Mercan
Ankara Üniversitesi

The literature of Turkish social sciences sets up the relationship between space and criminality in a quite sociologically positivist manner, relying on causality and reductionism. This article thus aims to deconstruct this relationship by a multidimensional perspective including socio-economic and cultural ones but also without excluding the role of psychosocial processes. By the case of Ankara's district Altındağ, this paper suggests Loïc J. Wacquant's dispositional theory of action and sociology of advanced marginality in order to understand the formative conditions of criminal agency. The dispositional theory of action lays out the formative principles of a specific habitus by drawing attention to the transformation of the subject into a canny agent of various criminal fields through the acquisition of necessary bodily and mental dispositions. In so doing, Wacquant analytically dissects the formation of habitus into conative, cognitive and affective parts, all of which involve in moulding the understanding, appreciation and perception of an agent in a way as to lead her to acquire the sense of game and improvise actions in specific fields. This theoretical-methodical guidance registers the importance of space in shaping agency required by rules of various fields – in our case street-criminal cultural field. However, the agent's capacity of improvising and adapting herself to extant milieu is not something to be reduced to the space: there is more to the space. This excess, in Wacquant's new formulation of the theory of social practice, is explicitly referred to the psychosocial dimension of habitus. As argued in this piece, the latter can be thoroughly investigated by making use of psychoanalytical categories in order to reveal and understand the inner-world of agents in the dynamic interactions with their extant milieu. The disadvantaged, lower-class youth's encounter with

criminal social types is an affective process in triggering symbolic identificatory acts and acquiring certain bodily and mental dispositions. Undertaking such a psychosocially-attuned approach, the paper discusses the necessity of examining the inner-world experience of disadvantaged, lower-class youth of Altındağ in a stark contrast to the general claims of the Turkish literature of urban and police studies that attribute the space of slums the main responsibility of producing crime and criminality. On the other hand, the formation of criminal social types in slums cannot be only explained on the basis of psychosocial dynamics. The socio-economic conditions of the extant milieu are of significance in preparing given conditions into which the subject was born and has no control whatsoever. Here comes in the macro-level analysis that prepares the conditions of possibility for some certain forms of subjectivities. It is a fact that criminal subjectivity is frequently seen within ghettoised-slummed areas more than anywhere else. In the case of Ankara, Turkey, criminality is mainly attributed to Altındağ because it has lacked of economic opportunities and public social services. But this generic observation needs a more subtle thinking. Altındağ has both a specific history in the urbanisation process of the capital and also has undergone a radical transformation in the last three decades or so. Both the modernisation process of Turkey and the recent effects of neoliberal-global capitalism have made Altındağ a unique case in the history of the capital. The urban plans in the early modern period of the republic could not estimate the increasing level of domestic migration in ongoing years and the topographical thresholds, out of the plan's predictions, provided space for migrated population. On the physical thresholds, the absence of sanitation, infrastructure and other public services long deprived the area of an average level of living standards required by any modern city life. This created a city in the city: an inner-city. By the pressure of migration in later years, and the spatial proximity of the district to economic opportunities within the city centre, Altındağ could not absorb migrants and thus could not provide regular income and job. The result was the urban sprawl, heterogeneous population and increasing criminality. Thus, the slummed and dilapidated character of the district has followed the unprecedented consequences of modernisation and the articulation of the country into global capitalism. To understand and explain the recent nature of slummisation and later hyperghettoisation, Wacquant's sociology of advanced marginality furnishes us with rich and useful insights on the transformation of metropolitan areas under the effect of

global capitalism all over the world. His oeuvre *Urban Outcasts: A Comparative Sociology of Advanced Marginality* puts a reference point to disentangle complex and sophisticated processes of the neoliberal urban transformation from a comparative perspective. The six principles of advanced marginality as he discussed the book hold importance in examining the case of Altındağ. Exploring these six points in turn, desocialised wage labour tells the collapse of the Keynesian social welfare consensus and the emergence of precariousness as a norm; functional disconnection from macroeconomic trends refers to a radical break of poverty areas from general macroeconomic policies of the government all over the country; territorial stigmatisation is the overall derogatory labelling effect of public policies putting this stigma specifically on desolated and poverty-stricken areas; spatial alienation designates the containment of poor, deprived population including excluded lower-class, ethno-racially mixed groups who cannot integrate themselves into the social hierarchy even if they wish to do so; loss of hinterland is the term that tells the absence of social solidarity networks during the times of economic crisis to which lowest sections of the working-class could resort as a supportive source; finally and socio-symbolic fragmentation expresses the loss of potency, common symbol and language among the most precarious sections of working class to be able to put up a collective struggle against the neoliberal capitalist market forces and values. With the impact of neoliberal global capitalism, while desocialised wage labour, functional disconnection from macroeconomic trends, territorial stigmatisation, spatial alienation, loss of hinterland and socio-symbolic fragmentation have all aggravated poverty and deprivation in the Altındağ slums, they have also driven informal and criminal sectors as a single alternative. In these conditions, the subject's encounters with criminal social types is of significance in advanced marginalised slums/ghettoised neighbourhoods; the psychosocial interaction between the stigmatised neighbourhood's youths and criminals renders possible the acquisition of the criminal subculture's peculiar bodily and mental dispositions. In short, we should have multidimensional lenses to understand and explain criminal subjectivities intensified within slum areas.

Kaynakça/References

- Açıkgöz, A.T. (2014). *Kentsel dönüşümün ekonomik, mekânsal, sosyal etkileri ve kamu-nun rolü: Ankara Gültepe (Çinçin) örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Alıyev, N. (2016). Kriminoloji Bilim Dalında Suçluluğun "Coğrafi" Bölgesel Tahlili Yönünün Ortaya Çıkması ve Gelişimi. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, 18(2), 117-132.
- Akalın, M. (2016). Kentsel dönüşüm projelerinin suç oranlarına etkilerinin değerlendirilmesi: Ankara Altındağ örneği. *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 5-33.
- Aktaş Ymanoğlu, M. (2008). *Kent yoksulu gençlerin tüketim toplumunda yaşama deneyimleri: Ankara örneği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Altınışık Uçar, H. (2015). *Türkiye'de kentsel kimliğin dönüşümü ve soylulaştırma: Ankara Hamamönü örneği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Ataç, E ve Gürbüz, D. (2009). Kentsel mekanda gelişen suça müdahale etmede disiplinler arası güvenlik politikaları. *Polis Bilimleri Dergisi*, 11(1), 25-46.
- Aydın, S. (2012). Ekolojik Tahribat ve Kültürel Çöküş: Bir Şehir Yaratma Projesinin İflası Olarak Ankara. Cantek, F. Ş.(Der.). *Cumhuriyet'in Ütopyası: Ankara içinde* (ss.57-96). Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınevi.
- Aygül, C. (2014). 1940-1950 Yılları Arasında Öteki Ankara: Altındağ. *İdealkent*, 5(11), 250-267.
- Bal, S. (2015). *Altındağdaki kent yoksulu gençlerin gündelik yaşamlarında medya tüketimi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Batuman, B. (2002). Cumhuriyetin Kamusal Mekanı Olarak Kızılay Meydanı. G. A. Sargın (Der.). *Ankara'nın Kamusal Yüzleri* içinde (ss.40-76). İstanbul: İletişim.
- Bektaş, Y. (2011). *Ankara eski Altındağ yerleşim bölgesi'nde mekânsal ayrışma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Bektaş, Y. ve Yücel, C. (2013). Ankara-Altındağ tepesi gecekondu bölgesi'nde mekânsal ayrışmanın gözlenmesine yönelik bir araştırma. *Megaron*, 8(2), 115-129.
- Bora, A. (2007). Şermin: "Hemen kanal değiştiriyorum". N. Erdoğan (Der.). *Yoksuluk Halleri: Türkiye'de Kent Yoksulluğunun Toplumsal Görüntüleri* içinde (ss. 667-679). İstanbul: İletişim.
- Bourgois, P. (2003). *In Search of respect: Selling crack in El Barrio*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bozdoğan, S. (1997). The Predicament of Modernism in Turkish Architectural Culture: An Overview. S. Bozdoğan ve R. Kasaba (Der.). *Rethinking Modernity and National Identity in Turkey* içinde (ss.133-156). Seattle and London: University of Washington Press.

- Buğra, A. ve Keyder, Ç. (2003). *New Poverty and the Changing Welfare Regime of Turkey*. Ankara: UNDP.
- Bulutay, T. ve Taştı, E. (2004). *Informal Sector in the Turkish Labour Market*. Turkish Economic Association, Discussion Paper, 2004/22.
- Cloward, R. A. ve Ohlin, L. E. (1960). *Delinquency and Opportunity: A Theory of Delinquent Gangs*. Glencoe, IL: Free Press.
- Cohen, A. (1955). *Delinquent boys: The culture of the gang*. New York: Free Press.
- Contreras, R. (2013). *The Stickup kids: Race, drugs, violence, and the American dream*. California: University of California Press.
- Danuşan, E. (2012). *Violation of housing rights via state, as a case of Aktaş neighbourhood, Altındağ* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). ODTÜ, Ankara.
- Delice, M. (2011). How The Routine Activity Theory can Help Police Understand and Prevent Burglary. *Polis Bilimleri Dergisi*, 13(1), 137-154.
- Demir, E. ve Suğur, N. (1999). Özelleştirme Sonrası Çimento Sanayiinde Taşeron İşgücü Kullanımı ve Esnek İstihdam. *Mülkiyeliler Birliği Dergisi*. XXIII (215), 162-181.
- Drakakis-Smith, D. W. (1976). Slums and squatters in Ankara: Case studies in four areas of the city. *Town Planning Review*, 47(3), 225-240.
- Duyan Çamur, G. (2010). Yoksulluğun Kadınlığı: Altındağ Örneği. *Aile ve Toplum*, 6(22), 19-29.
- Dündar, Ö. (2001). Models of urban transformation: Informal housing in Ankara. *Cities*, 18(6), 391-401.
- Erdoğan, N. (2007). Yok-sanma: Yoksulluk-Maduniyet ve "Fark Yaraları". N. Erdoğan (Der.). *Yoksulluk Halleri:Türkiye'de Kent Yoksulluğunun Toplumsal Görüntüleri* içinde (ss. 47-95). İstanbul: İletişim.
- Ocak, E. ve Erdoğan, N. (2007). Ayşenur: "Erbakan var, Derviş var... Bilmem; herhalde onlar devlet. N. Erdoğan (Der.). *Yoksulluk Halleri: Türkiye'de Kent Yoksulluğunun Toplumsal Görüntüleri* içinde (ss. 651-666). İstanbul: İletişim.
- Erendil, A. T. ve Ulusoy, Z. (2004). İronik karşılaşmalar: kalenin kentle ve kentin kaleyle iki karşılaşması. T. Bora (Der.). *Şehrin zulası Ankara Kalesi* içinde (ss. 221-287). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Erkip, F. (2010). Community and neighborhood relations in Ankara: An urban-suburban contrast. *Cities*, 27(2), 96-102.
- Erol, D. ve Erdoganaras, F. (2013). The Impacts of Neoliberal Urban Politics on Transformation Process of Poverty; the Case of Altındağ Gecekondu Neighbourhood of Ankara. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 81, 376-383.
- Erman, T. (2007). Çandarlı-Hıdırlıktepe (Altındağ, Ankara) örneği üzerinden suç ve mekan ilişkisi ve mahalleli deneyimleri: Dosya 06. *TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülteni*, 55, 30-34.
- Erman, T. (2011). Ankara kent çeperinin dönüşümüne içeriden bakmak. *İdealkent*, 2(4), 176-196.

- Erman, T. (2012). Yıkılan gecekondu, yapılan TOKİ toplu konut projeleri: Kent yoksulunun yeni yaşam çevresi olarak Karacaören-TOKİ Sitesi. *İdealkent*, 3(7), 38-63.
- Ersavaş, Ö. (2009). *Gecekondu alanlarının dönüşümü: Ankara Gültepe mahallesi örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Eyyuboğlu, B.B. ve Aktaş, S.G. (2016). Sosyal bilimler ve coğrafi bilgi sistemleri uygulamaları kesişiminde mekân kavramı. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 39, 103-116.
- Güler-Müftüoğlu, B. (2000). İstanbul Gedikpaşa'da ayakkabı üretiminin değişen yapısı ve farklılaşan işgücü. *Toplum ve Bilim*, 86, 118-138.
- Günay, B. (2009). Conservation of urban space as an ontological problem. *METU Journal of the Faculty of Architecture*, 26(1), 123-56.
- Güney, Y. (1997). *Soba, pencere camı ve iki ekmek istiyoruz* (6. bs.). İstanbul: Güney Yayınları.
- Güzey, Ö. (2009). Urban regeneration and increased competitive power: Ankara in an era of globalization. *Cities*, 26(1), 27-37.
- Harries, K. D. (1980). *Crime and the Environment*. Springfield, IL: Thomas.
- Hatiboğlu Eren, B. (2014). Geçmişte ve bugün marjinal olanın yarını: Yenidoğan ve Çiçin Bağları üzerine. *İdealkent*, 11(1), 269-285.
- Hayward, K. J. (2012). Five spaces of cultural criminology. *The British Journal of Criminology*, 52(3), 441-462.
- Hayward, K. (2004). Space—the final frontier: Criminology, the city and the spatial dynamics of exclusion. J. Ferrell, K. Hayward, W. Morrison ve M. Presdee (Der.). *Cultural criminology unleashed* içinde (ss.155-166). London: Routledge.
- Hopkins Burke, R. (2009) *An Introduction to Criminological Theory*. Cullompton: Willan.
- Işık, O. ve Pınarcıoğlu, M. (2001). Nöbetleşe yoksulluk: Sultanbeyli örneği. İstanbul: İletişim.
- İçduygu, A. ve Sirkeci, İ. (1998). Türkiye'de içgöç ve içgöçün işçi hareketlerine etkisi İ. Aydınğün (Der.). *Türkiye'de İçgöç* içinde (ss. 125–151). İstanbul: Tarıh Vakfı Yayınları.
- Kalaycıoğlu, S. (2006). Dynamics of poverty in Turkey: Gender, Rural/Urban poverty, social networks and reciprocal survival strategies. M. Petmesidou ve C. Papatheodorou (Der.), *Poverty and Social Deprivation in the Mediterranean Area: Trends, Policies and Welfare Prospects in the New Millennium* (ss.218-247) London: Zed Books.
- Kalaycıoğlu, S. ve Rittersberger-Tılıç, H. (2000). Intergenerational solidarity networks of instrumental and cultural transfers within migrant families in Turkey. *Ageing and Society*, 20, 523-542.
- Karakuş, Ö. ve Başbüyük, O. (2010). Sosyal düzensizlik teorisi ve insan ticareti: sistemik kontrol yaklaşımı. *Polis Bilimleri Dergisi*, 12(2), 23-41.

- Karasu, M.A. (2008). Türkiye’de kentleşme dinamiklerinin suça etkisi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 57(4), 255–283.
- Karasu, M.A. (2012a). Kent kültürünün suça etkisi-Şanlıurfa Örneği. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20 (2), 71-104.
- Karasu, M.A. (2012b). Kent ve suç üzerine kavramsal bir çerçeve. *Cumhuriyet Üniversitesi İİBF Dergisi*, 13 (2), 175-195.
- Katz, J. (1988). *Seductions of Crime: The Moral and Sensual Attractions of Doing Evil*. New York: Basic Books.
- Keleş, R. (2006). *Kentleşme Politikası* (9. bs.). Ankara: İmge.
- Keser, N ve Özel, A. (2008). Geo-Political Position and Importance of Turkey in the Crime Trafficking Between the Continents Asia, Europe and Africa. *International Journal of Environmental & Science Education*, 3(2), 75-81.
- Kırcı, N. (2014). Cultural conflict related to Ankara’s housing problem. *International Journal of Architectural Engineering Technology*, 2014, 1, 25-32.
- Kirişçi, K. (2008). Migration and Turkey: the dynamics of state, society and politics. R. Kasaba (Der.). *The Cambridge History of Turkey. Volume 4: Turkey in the Modern World* içinde (ss. 175-198) Cambridge: Cambridge University Press.
- Kongar, E. (1974). Altındağ’da kentle bütünleşme. *Amme İdaresi Dergisi*, 6(3), 59-84.
- Kök, S. (2011). *Kent yoksulluğu ve siyaset: Ankara örneği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Mercan, B. A. (2018). The making of the professional criminal in Turkey. *Ethnography*, <https://doi.org/10.1177/1466138118779604>.
- Mercan, B.A. (2017). Profesyonel suçlunun oluşumunda duygulanımlar ve eğilimler: Lacan ve Bourdieu ekseninde bir yaklaşım. *Toplum ve Bilim*, 142, 24-55.
- McKenzie, R.D. (1925). The Ecological Approach to the Study of the Human Community R.E. Park, E. W. Burgess ve R. D. McKenzie (Der.). *The city* içinde (ss. 63-79). Chicago: University of Chicago Press.
- Morrison, W. (1995). *Theoretical criminology from modernity to post-modernism*. London: Routledge-Cavendish.
- Muşanoviç, S. (2018). *Eşleri cezaevinde bulunan kadınların yaşadıkları sorunlar ve başa çıkma becerileri: Altındağ sosyal hizmet merkezi örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Hacettepe.
- Nalbantoğlu, G.B. (1997). Silent interruptions: Urban encounters with rural Turkey. S. Bozdoğan and R. Kasaba (Der.). *Rethinking modernity and national identity in Turkey* içinde (ss.192-210). Seattle and London: University of Washington Press.
- Newman, O. (1972). *Defensible space*. New York: Macmillan.
- Özsuca, Ş. ve Toksöz, G (2003). *Sosyal koruma yoksunluğu enformel sektör ve küçük işletmeler*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 591.

- Park, R.E. (1921). *Introduction to the study of sociology*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Poyner, B. (1983). *Design against crime: Beyond defensible space*. London: Butterworths.
- Sandberg, S. ve Pedersen, W. (2009). *Street capital: Black Cannabis dealers in a White Welfare State*. Bristol: The Policy Press.
- Sargın, S. ve Temurçin, K. (2009). *Türkiye'nin suç coğrafyası: Şehir asayiş suçları*. Ankara: Beyaz Kalem Yayınları.
- Shaw, C.R. ve McKay, H.D. (1972). *Juvenile delinquency and urban areas*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Şen, M. (2007). Kökene dayalı dayanışma-yardımlaşma: "zor iş..." N. Erdoğan (Der.). *Yoksulluk halleri: Türkiye'de kent yoksulluğunun toplumsal görüntüleri içinde* (ss. 249-292). İstanbul: İletişim.
- Şenses, F. (2000). Neoliberal ekonomi politikaları, işgücü piyasaları ve istihdam. 2000-2003, *Petrol-İş Yıllığı* içinde (ss. 149-162). İstanbul: Petrol-İş Yayını.
- Şenyapılı, T. (2000). Enformel sektör: Devingenlikten durağanlığa / gecekondulaşmadan apartmanlaşmaya. *Yoksulluk içinde* (ss. 161-180) İstanbul: TESEV.
- Şenyapılı, T. (2004). *'Baraka'dan gecekonduya Ankara'da kentsel mekanın dönüşümü: 1923-1960*. İstanbul: İletişim.
- Şenyapılı, T. ve Türel, A. (1996). *Ankara'da gecekondulaşma süreci ve ruhsatlı konut sunumu*. Ankara: Batıbirlik.
- Taş, B. ve Akça, F. (2015). Coğrafi bakış açısıyla ödemiş şehirde kişiye karşı işlenen suçlar. *Türk Coğrafya Dergisi*, 64, ss. 61-68.
- Tekeli, İ. (1997). *Kırda ve kentte dönüşüm süreci: bağımlı kentleşme*. Ankara: Mimarlar Odası.
- Thrasher, F. M. (1927). *The gang*. Chicago: University of Chicago Press.
- Türker-Deveci, P. (2005). Urban transformation projects as a model to transform gecekondulaşma alanları in Turkey: The example of Dikmen Valley-Ankara. *International Journal of Housing Policy*, 5(2), 211-229.
- Uzun, B. ve Simsek, N. C. (2015). Upgrading of illegal settlements in Turkey; the case of North Ankara entrance urban regeneration project. *Habitat International*, 49, 157-164.
- Ünlü, M. ve Büyükgüçlü, A. (2017). Türkiye'de suç coğrafyası kavramının emniyet teşkilatı eğitimi açısından değerlendirilmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 36, 26-32.
- Yasa, İ. (1970). Gecekondulaşma ailesi: Geçiş halinde bir aile tipolojisi. *AÜSBF Dergisi*, 25, 9-18.
- Wacquant, L.J. (2002). From slavery to mass incarceration. *New Left Review*, 13, (Jan-Feb) 41-60.
- Wacquant, L. J. (2004). *Body & soul*. Oxford: Oxford University Press.
- Wacquant, L.J. (2008). *Urban outcasts: A comparative sociology of advanced marginality*. Cambridge: Polity Press.

- Wacquant, L.J. (2009). *Punishing the poor: The neoliberal government of social insecurity*. Durham and London: Duke University Press.
- Wacquant, L.J. (2016). A concise genealogy and anatomy of habitus. *The Sociological Review*, 64(1), 64-72.
- Wilson, W.J. (1996). *When work disappears*. New York: Alfred A. Knopf.

Boran Ali Mercan, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunudur. Yüksek lisansını sosyal ve siyasal teori üzerine Birkbeck, University of London'da, doktorasını ise sosyoloji alanında University of Kent, Canterbury'de tamamlamıştır. Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde öğretim elemanı olarak görev yapmaktadır.

Boran Ali Mercan graduated from Ankara University, Faculty of Political Science. He took MSc in social and political theory from Birkbeck, University of London and PhD in sociology from the University of Kent at Canterbury. He is currently Research Fellow in the Faculty of Political Science.

E-mail: mercan@politics.ankara.edu.tr